

2011 m. spalio 7 d., penktadienis

Nr. 35 (957) | Kaina 2,50 Lt

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Kinijos liaudies instrumentų virtuoza

3

M.K. Čiurlioniu skirta konferencija

4

Bobutės vaidmuo Rusijos kultūroje

7

Jurgitos Juodytės „Šiuolaikinės Madonos“

Pedro Almodóvar ir
Antonio Banderas

8

Pedro Almodóvaras apie naujausią filmą

9

Krėsle prie televizoriaus

„Nusiaubta šalis“ Lietuvos nacionaliniame dramos teatre

D. MATVEJEVO NUOTR.

Prasmė – smulkmenose

Pirmieji ryškūs sostinės teatrų sezono akcentai

Konstantinas Borkovskis

Gražu buvo pažiūrėti, kokios prasmatinios sudėties sostinės teatrinius *beau monde* rugsėjo 20 ir 21 d. sugužėjo į Teatro areną, į OKT teatro naujausią spektaklį „Miranda“ (režisierius Oskaras Koršunovas, vaidino Povilas Budrys ir Airida Gintautaitė, kompozitorius Antanas Jasenka, scenografija Dainius Liškevičiaus, kostiumų dailininkas Aleksandras Pogrebnojus).

„Mirandos“ teorema ir formulė

Šis spektaklis – tai arti dviejų valandų trukmės sceninė improvizacija, kurią pagal sutrumpintą W. Shakespeare'o dramos „Audra“ tekstą atlieka du aktoriai. „Miranda“ jau buvo sėkmingesni parodyta rugpjūčio mėnesį Lenkijoje, W. Shakespeare'o festivalyje Gdanske.

Vilniaus publiką, iš spaudos girdėjusi apie spalvingą tos pačios pjesės pastatymą, kurį 2010 m. gruodį O. Koršunovas realizavo Islandijoje, Reikjaviko teatro scenoje, drauge su tenykščiu lietuviu dailininku Vytautu Narbutu, šis ypač buvo akiavizdžiai nustebinta. Vietoje lauk-

to margaspalvio rokoko stiliaus scenografinio šešlomo – kompozicija iš sovietmečio būties rakandų; vietoje spalvingų pasakiškų personažų galerijos – du tarybinio gyvenimo ir kasdienybės negandų užgulti tipai, senas prasigėręs inteligenčias ir jo neigali paralyžiuota duktė. Kraštutinės nelaisvės kvintesencija, su kuria personažai – Tėvas ir duktė – desperatiškai kovoja, liguistai pasinerdami į W. Shakespeare'o „Audra“ tekstą.

Neaprašinėsiu visų baldų ir rakančių, kuriuos režisierius su scenografu sukilo į vaidybos aikštéléje sumontuotą atseit tipinį chruščiovinių-brežnevinių laikų inteligenčio kambari. Derėtų tik paminti, kad identišką scenovaizdį jau naudojo dailininkai Eglė Rakauskaitė ir Gintaras Makarevičius spektaklyje pagal Just. Marcinkevičiaus „Mažvydą“, kurį 1997 m. „Vaidilos ainių“ teatre pastatė Algirdas Latėnas. Ir ne tik jie.

Oskaro Koršunovo režisūra ypač patraukli tuo, kad beveik kiekvienam spektakliui jis sugalvoja vis naują, įmantrią, labai gražios struktūros ir itin netrivialios prasmės

„formulę“. Kaip sceninių matematičių struktūrų meistras, jis kartais nepasitenkina vien teoremos įrodymu, pasitelkia ir iš jo išplaukiančias išvadas bei papildymus. Taip iš spektaklio „Hamletas“ struktūros ir iš Lietuvoje nematyto M. Gorkio dramos „Dugne“ pastatymo Norvegijos nacionaliniame teatre 2009 metais gimė pastarojo veikalio pasakinės dalies kompozicija „Dugne“ OKT 2010 metais. Taip, regis, kaip logiška islandiško spektaklio „Audra“ „teoremos“, išvada, atsirado ir spektaklis „Miranda“.

Tiem, kurie nuolat stebi Oskaro Koršunovo kūrybą, tos sceninės teoremos ir formulės yra puikiai suprantamos ir iškaitomos, netgi neprilausomai nuo to, ar jų atlikimas yra tobulas, ar ne.

Palikime atlikimo kokybę už skliaustų, juolab kad į tai jau seniai nekreipia dėmesio nei teatro teoretikai, nei didžioji žiūrovų dalis. Grįžkime prie minėto „Mirandos“ scenovaidžio. Scenografija moderniajame teatre ir O. Koršunovo spektakliuose jau seniai nebevykdė „scenos ap-

NUKELTA | 5PSL.

„Vilnius Jazz“ manifestas

Ar atpažintume naujajį Colemaną ar Coltrane'ą?

Mėstydamis apie ryškiausius naujosių laikų meno, muzikos novatorius ir vizionierius, rečiau prisimename, koks buvo jų kelias iki kol jie tapo pastebėti, suprasti, pripažinti bei apsupti būrio sekėjų. Antai pirmasis iš minėtųjų prieš pusę šimtmečio iškentė nemaža patyčią, tuo tarpu antrajam jau buvo lengviau, juk savuoj muzikinių pveresmų link jis pasuko kiek vėliau, jau pritraukęs minias gerbėjų.

O kaip būtų, jeigu Lietuvoje dabar imtu ir atsirastų naujasis Colemanas ar Coltrane'as? Ar jis būtų atpažintas, o jei taip – ar tikrai būtų priimtas ir įvertintas?

Dabar nusikelkime nebe į tokius tolimus laikus – penketą metų atgal. Tarptautiniam festivaliu „Vilnius Jazz“ artėjant prie dvidešimtmečio, jo rengėjai susimąstė apie tai, kad festivalio scena (ir auditorija taip pat) po truputį sensta. Nors džiazo festivalių „senčijamas“ – kone visuotinė tendencija visoje Europoje, vis tiek darėsi akivaizdu, kad reikia ieškoti, kaip įlieti naujos gyvybės – ne tik pačiam festivalui, bet, matyt, ir visai Lietuvos džiazo scenai. Daugiausia vičių teikė sumanymas šalia festivalio pradėti organizuoti jaunuoj džiazo kūrėjų ir atlėkėjų konkursą, pavadinčią „Vilnius Jazz Young Power“.

Tuomet Lietuvoje jau buita naujuoj džiazo muzikantų konkursus („Džiazo fontanas“ ir vokalinio džiazo konkursas Panevėžyje, „Junior Jazz“ Vilniuje ir kt.). Bet naujasis buvo ypatingas sumanymu skatinti mū-

sų džiazo jaunimo kūrybiškumą: pirmiausia vertinamos dalyvių autorinės kompozicijos, jų brandumas ir originalumas; grojimo technikai bei apskritai atlėkėjo amato įvaldymui vertinti taip pat buvo numatyta kasmet besikeičiantis pasirenkamų temų (standartų) sąrašas. Iš jaunuoj džiazo kūrėjų buvo tikimasi drąsiu idėjų, šablonų ir akademinių normų nesuvaržyto mąstymo – kas praplėstų ir mūsų visų supratimo, kas yra džiazas, ribas. O tai sykiu yra ir paties „Vilnius Jazz“ festivalio kryptys ir siekiai.

Galima tvirtinti – rezultatai pranoko lūkesčius ir kokybiškai (jau pirmojo konkurso pretendentų skaičiumi), ir kokybiškai: per penkerius metus į Lietuvos džiaza atėjo ryški nauja karta, atsivesdama su savimi ir naujos auditorijos, ir galbūt išprovokuodama kūrybiškiam poslinkiams vyresnių kartų

astovus. Paminėsime tik keletą šios jauniosios kartos menininkų. Tai Juozo Kuraitė ir Tomo Razmaus saksofonų duetas – pirmojo, 2006 m. konkursu Grand Prix laureatai (šiometinio konkursu programe pasirodantys svečių teisėmis, o Juozas Kuraitis dabar yra ir konkursu žurių narys). Dmitrij Golovanov – antrojo konkursu laureatas – taip pat žurių narys. Ivauroje jaunimo auditorijoje vėliau išpopularėjusios grupės „Magic Mushrooms“ bei „InSearch“. Kitų konkursu dalyvių grupių lyderės Božena Buinicka ir Valentina Jaronskaja – galbūt kaip tik dalyvavimas konkurse pastumėjo jas vėliau pasirinkti kompozicijos studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje.

Išties malonai stebino jaunuoj kūrėjų atvirumas, drąsus formas ir stilistikos eksperimentai (pvz., jungiant džiazo, roko, elektroninės, klasikinės ir šiuolaikinės muzikos klotus), neįprasta tembrinė instrumentų sudėtis sprendimai (minėtasis saksofonų duetas arba paskutinio konkursu laureatai – saksofonininko Mantvydo Pratkėlio ir būgnininko Jono Butvydo duetas). Paties festivalio programose netrūksta įvairių nestandardinių „formato“ programų, tiek stilistikos ir instrumentuotės atžvilgiu, tiek kitų išraiškos priemonių (teatro, filmų ar vaizdo projekcijų ir pan.) panaudojimu; tad kaskart laukiama įvairių tarpžanrių paieškų ir iš jaunuoj konkurso dalyvių.

Anksčiau konkurse dalyvaudavo daugiausia Vilniaus mokymo institu-

tocių auklėtiniai, o šiomet gerokai prasiplėtė dalyvių geografija bei ju amžiaus ribos (pvz., šiometinio konkursu finale dalyvauja moksleivių kvartetas iš Kėdainių muzikos mokyklos). Iš pradžių stublinio konkursu norinčių dalyvauti kolektyvų skaičius; vėlesnais metais jų sumažėjo, tačiau dabar akivaizdžiai kokybiškiai pasirengimo konkursui poslinkiai: nebeliko „atsitiktinių“, nesupratusių, kurgi dabar jie pateko, pretendentų; visi konkursu dalyviai atskleidžia nebogą profesinį pasirengimą bei naujovėms atvirą kūrybinę mąstyseną.

Dar vienas dalykas, patvirtinančios tam tikrą naują „Vilnius Jazz Young Power“ konkursu etapą – šiomet užsimenzgęs bendradarbiavimas su Šiaurės šalių jaunuoj džiazo atlėkėjų konkursu „Young Nordic Jazz Comets“. Tai atspindi ir bendrą Lietuvos siekį artėti prie Šiaurės šalių kultūrinės erdvės; nors vienos mūsų šalies kultūros veiksmo kontekste tai vyksta kol kas dar pakankamai vangiai, „Vilnius Jazz Young Power“ konkursas jau užmezgę – pirmasis iš Baltijos šalių savojoje srityje – realų kontaktą su Šiaurės šalių partneriais. „Young Nordic Jazz Comets“ pirmosios vienos laimėtojai pasirodo „Vilnius Jazz Young Power“ konkursu finale svečių teisėmis, o mūsų konkursu laimėtojai atitinkamai vyksta koncertuoti į „Young Nordic Jazz Comets“ konkursu finalą, kuris vyksta kaitas metais Farerų salose. Tiesa, neketinama paversti „Vilnius Jazz

Young Power“ tarptautiniu konkursu: jis išlieka nacionalinis, juo skatinama mūsų džiazo muzikantų originali kūryba, siekiama gausinti jų gretas ir jie siūčiami grumtis su kitų šalių atstovais.

Dar kartą norime pasakyti – siekiame išlaikinti mūsų kūrybinį jaunimą iš visokių štampų, kurie brukami ir bendrame mūsų kultūros klimate, ir, be kita ko, mūsų edukacijos sistemoje. Meno pasaulyje įdomūs tie, kurie kuria patys. Jeigu tik atkartoja, kas jau sukurta, jie gali itin kokybiškai atlėti kadaise išmoktus dalykus, bet niekada iš tikslių nesupurtys pasaulyje. Turime būti atviri priimti visą naują kūrybą, o ne atmesti ją, jeigu ji iš pirmo žvilgsnio pasirodyt mumis „ne tokia“, „nesuprantama“, „neatitinkanti reikalavimui“. Nuo pat „Vilnius Jazz“ festivalio pradžios jo tikslas buvo atverti mūsų klausytėjams naujus, nepatirtus muzikos pasaullius. Dabar laukiame atsako iš jauniosios Lietuvos džiazo kartos: skatinke, įkvěpkite, nustebinkite mus visus. Netgi ne naujaisiais Colemanais ar Coltrane'ais, o tomis anksčiau negirdėtomis pavardėmis, kurios taps būsimų kartų pavyzdžiais neprognozuojamuose ateities meno labirintuose.

Šiometinio „Vilnius Jazz Young Power“ finalininkų pasirodymų kviečiame klausytis ir už juos aktyviai balsuoti spalio 16 d. 15 val. festivalyje „Vilnius Jazz 2011“, Vilniaus Rusų dramos teatre.

„VILNIUS JAZZ“ INF.

D. JADEVIČIENĖS NUOTR.

Uždraustojo miesto muzika

Kinijos liaudies instrumentų virtuozi

Algirdas Klovė

Uždraustasis miestas buvo Kinijos imperatorių gyvenamoji vieta Čingų ir Mingų dinastijų valdymo laikotarpiu – nuo XV a. pradžios iki pat 1912-ųjų. Per visą ši laiką Uždraustame mieste gyvено dvidešimt keturi imperatorių su savo šeimomis ir tarnais. 1924 m. imperatorių rezidencija tapo visiems prieinamu muziejumi. Tvirtovė dažnai vadina ir Purpuriniu uždraustuoju miestu. Kinai tiki, kad Dangiškoko imperatoriaus rūmai yra netoli Šiaurinės žvaigždės, o Šiaurinė kinų mitologijoje simbolizuoją būtent purpurų spalva, todėl ji tinkama ir žemėškajam valdovui. Miestas vadinas uždraustuoju todėl, kad imperatorių laikais paprastiems mirtingiesiems buvo griežtai draudžiamai iki patekti.

Uždraustojimo statyba truko bemaž dvidešimt metų – net iš atokiausių Kinijos provincijų buvo vežama daugybė medienos ir kitų statybinių medžiagų. Miesto pastatus projektavo geriausiai Kinijos architektai, jie net tvirtovę juosiančią

raudoną sieną suprojektavo taip, kad ją perlipi būtų praktiskai neįmanoma. Raudona, kaip ir geltona, yra svarbiausios imperatoriškos šeimos ir Uždraustojo miesto skirtimosios spalvos.

Kokia muzika Jame galėjo būti grojama?

Kinų muzika sena kaip ir visa Kinijos civilizacija, todėl ji glaudžiai susijusi su gamtos reiškiniais, apeigomis, ritualais, mitologija, religija, filosofija, medicina. Muzika senovės Kinijoje buvo laikoma mokslo šaka. Tai mokslas apie muzikos galia, povėjik ir konstrukcijas. Muzika net buvo laikoma gydymo priemone. Liaudies muzikos veikima gimbė ir vystėsi kinų klasikinė opera.

Dalį šio didžiulio kultūros palikimo galėjome ir mes išgirsti Vilniuje, Kaune ir Alytuje. Kinijos ir Lietuvos diplomatiniai santykiai 20-mečio proga Lietuvoje viešėjo Naujasis purpurinis Uždraustojo miesto orkestras. Tai kinų klasikinių ir liaudies instrumentų virtuozi, turbulai valdantys *Hugin* – dvistigių vertikaliai ant kelių laikomą strykinį in-

strumentą, kiniškų fidelių (smuikų) šeimos atstovą, *Pipa* – kartais vadinančią kinišką keturstyge liutnią, taip pat apvalaus korpuso liutnią *Ruan*, *Dizi* – skersinę bambukinę fleitą, *Xiao* – išilginę fleitą, *Sanxian* – tristygę liutnią, *Liuqin* – kartais vadinančią keturstyge kinišką mandoliną. Visų šių instrumentų labai charakteringi tembrai nuostabaiai susileja į pasaką Rytų muzikos orkestrą. Beje, šia sudėtį papildo dar du skambinamieji horizontalūs instrumentai – cimbalų pirmtakas *Yangqin*, atliekantis ir bosinę funkciją, bei 19–23 stygų kinų „kanklės“ *Guzheng*.

Muzikos instrumentai per ilgalaiką yra taip ištobulėję, kad jais galima pagroti viską. Labiausia, aišku, norėjosi išgirsti kuo daugiau tradicinės muzikos. Skambėjo kaimo ir miesto liaudies ir tradicinė muzika, atliekama orkestro ir solo instrumentu, iš kurių išskyrė solistas Hua Wang, fleita *dizi* atlikęs kūrinių „Skrendanti kurapka“, ir *Pipa* instrumento virtuožė Jing Yang, atlikusi išpūdingą tradicinio stiliaus

improvizaciją „Karaliaus Chu Dofis šarvai“. Kinų tradicinė muzika turi istorines asociacijas ir būtiniausius vaizdinėlius keliančius pavadinimus, kuriuos suprasti labai padėjo vaizdo instaliacijos ekrane (autorius ir režisierius Yan Lin).

Kiek nuylė garsaus kinų kontratenoro Ma Xiao pasirodymas. Gražu buvo klausytis jo savočkiu balsu atliekamos kinų tradicinės muzikos, tačiau Antonino Dvoržako, Frydryko Chopino ir Georgo Friedricho Händelio kūrinių atlikimas neįtikino. Gal ir įdomu, kai kinų liaudies instrumentais atliekama Europos klasikinė muzika, tačiau Kinija tokiu turtinga savo nacionalinių vertibių, kad mums jų tikrai nebūtų per daug.

Buvo labai įdomu išgirsti Kinijos profesionalią akademinę muziką ir Pekino operos instrumentinių fragmentų. Tiesiog sužavėjo kompozitorius Danhong Wang keturių dalių kompozicija „Svajos prie žydinčios slyvos“ ir žanrinis, mitologiniai motyvais pagrįstas Hang Zou kūrinių „Šokantis girtas Devarajas“.

Naujojo purpurinio Uždraustojo miesto orkestras suburtas iš geriausių Kinijos konservatorijų auklėtinų, jie ne tik patys muzikuoją, bet ir dėsto prestižinėse muzikos mokyklose ištaigose. Štai orkestro direktorė, instrumento *Pipa* virtuožė, daugelio konkursų laureatė ir tarptautinių festivalių dalyvė Jing Yang yra Pekino konservatorijos profesorių, o orkestro meno vadovas ir dirigentas Shun Liu – taip pat profesorius ir daugelio meistriškumo kursų vedėjas.

Šis orkestras visam pasaullui demonstruoja Kinijos tradicinės ir profesionaliosios muzikos daugiaspalviškumą, eleganciją ir meistrystę.

„Judėjės svarbiausia modernizmo vaga“

Konferencija „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911): jo laikas ir mūsų laikas“

Rita Nomicaitė

Vienas iš nuolatinių, gal net atraminių, nepastovaus kultūrinio gyvenimo reiškinii Lietuvoje – čiurlionistikos konferencijos. Keletą dešimtmiečių jas rengia M.K. Čiurlionio dailės muziejas (siemet, regis, vyks lapkritį), pastaraisiais metais – ir M.K. Čiurlionio namai Vilniuje, Muzikų rémimo fondas (vasaros konferencijos „Čiurlionis ir pasaulis“ Druskininkuose). Vienos jų labiau kamerinės, kitos – tarptautinės, bet visos būna tarpdalykinės, su prelegentais iš dailės ir muzikos sričių. Vis dėlto „vienu meną“ (prof. Vytauto Landsbergio terminas pagrindinei Čiurlionio kūrybos idėjai apibrėžti) dažniausiai jos aprėpia tik publikos atmintyje.

Gausiomis mintimis apie bendruosis M.K. Čiurlionio kūrybos bruožus pasižymėjo rugsėjo 21–23 d. Muzikos ir teatro akademijoje vykusi tarptautinė tarpdalykinė konferencija „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911): jo laikas ir mūsų laikas“.

Vienas fundamentaliausiu pranešimui visose minėtose čiurlionistikos konferencijose parengiančio prof. Jono Bruverio paskaitos tema šiekart buvo „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis: didingumas“. Renginio teizių knygelėje J. Bruveris rašo (prašom atleisti už ištisą teizių nurašymą, tai prasmungiai už bendrojo posėdžio paskaitos konspektą iš klausos):

„Šiandienos menotyroje estetikos kategorijos (grožis, didingumas, tragedikumas ir pan.) vartoja gana retai. Tekstuose apie Čiurlionį pasitaiko anglų kalbos *sublime*, *sublimity* reikšmes atitinkantys lietuvių kalbos daiktavardžiai ir būdvardžiai. Jais siekiama apibūdinti Čiurlionio kūrybos temų ir idėjų didumą (nepaprastą reikšmingumą), neformuluojant kategorijai būdingo turinio, be to, lietuvių estetikoje yra ir terminologinės paimavos.

Didingumas yra esminė Čiurlionio estetinės patirties savybė. Ją išsamiai galima paaškinti remiantis I. Kanto estetika. Ankstyvieji ir vėlesni pavyzdžiai: choro kompozicija „Liaupsinkite“ (1898; Ps. 29, audros teofanija), paveikslų ciklai „Audra“ (1904, neišliko), „Tvanas“ (1904–1905) – klaiki tvano scena (7-asis laiškas Devdorakėliui, 1906), paveikslas „Nojaus arka“ (1909). Taip pat – jūros vaizdai (laiskai, literatūriniai vaizdeliai, muzikos kūriniai, paveikslai, nuotraukos), didingos architektūros (piramidžių, altorių ir kt.) vaizdai. Čiurlionio aprašytį išpūdžių išklaušius G.F. Händelio oratoriją „Judas Makabėjus“ ir R. Wagnerio operą „Dievų sutemos“ (aprašymai liudi ja kompozitoriu išgyvenus specifinę didingumo būseną, laiškai iš Leipcigo, 1901–1902).

Citatos: „Ei broliuk, kaip gerai jautiesi toje visatos begalybėje, to-

je aukščiausioje, galingiausioje žmogaus dviosios sferoje. (...) ir tik viena jūra liko tokia, kaip buvus: tas pats nuostabus, slaptinges, nesuvokiamas ūžesys, ir tolis tas pats, ir tas nekaltas mėlynumas toks pat, kaip tada, ir sidabriniai rytmeciai, ir snaudžiančios miglos, kaip ir seniau virš jūros. Taip, kaip ir seniau, saušlydyje, kyla Jehovai dideli altoriai.“

„Žiūrėk, tarp snieginių kalnų karūnų aukštų kalnų, bemaž siekiančių dangų, stovi žmogus. Po kojom debesis pridengia visą žemę, ten apačioje vyksta žemiski dalykai (...), bet debesys pridengė viską (...). Žmogus (...) žiūri ir laukia. Pažadėjo jis, kad auštant karūnų gaisro akimirką, uždainuos himnų saulę“ (paralelės: C. D. Friedrich „Klajūnas virš debesų jūros“; H. Hesse „Stiklo karoliukų žaidimas“, paskutinis gamtovaizdis ir Tito šokis).

„O kai galvoju apie Tave, apie Jūrą, apie Žvaigždes, tai girdžiu kažkur lyg tolimą aidą psalmés žodžių: „Eikite ir stebékite Viešpaties darbus – kokius stebuklus padaré Dievas žemėje.“ (Ps. 46;9; Čiurlionis Sofijai)

Kiti pavyzdžiai – triptikas „Himnas“ (1906–1907), paveikslas „Saules pasveikinimas“ (1909).

Gamtos ir visatos amžinumas, begalybė ir beribė didybė Čiurlionio samonėje skatinė ypač galingą, stiprų religinį matmenį turintį didingumo jausmą. Dominus Rex, Dysis Visatos Architektas, yra jo pagrindinė priežastis.“

„Čiurlionis meną išsivaizdavo kaip vienitį materiją, iš kurios galima pasiūti tai vieną, tai kitą elementą“ – iš atminties cituoju prof. Gražiną Daunoravičienę. Pagaliau į čiurlionistiką išsiliejo ši muzikologė, įvairiausio pobūdžio struktūrių paslapčių tyrinėtoja (o šio straipsnio pavadinimui panaudotas teiginyis iš jos pranešimo). Prieš porą metų Druskininkuose teko klausytis jos pranešimo „Mikalojus Konstantino Čiurlionio modernizmas: kriptografija ir palindromai“ (išspausdinta šiu metų almanache).

Kodėl Čiurlionui teko guostis, kad jo niekas nesuprantą? – tokį klausimą panaudojusi šiamečio pranešimo intrigai, G. Daunoravičienė atsakymo ieškojo analizuodama muzikinių sluoksnių kompozicijas, atrasdama jų analogų ir Čiurlionio dailės darbuose.

„I Čiurlionio muzikinių opusu tekstuose (ypač nuo 1904 m.) galima žvelgti kaip į sukurtus ar „nutaptus“ sluoksnius, dėliojamus iš skirtingais būdais multiplikuojamus teksto fragmentus. Fenomenologiniu požiūriu daugiasluoksnė faktūra pančėjo į garsinių struktūrų ar sluoksninių koegzistenciją, kiekvienas jų alsavo meninė logika ir jai būdinga plastine tonų kalba. Patys sluoksniai Čiurlionio dažnai buvo kuriami kartojant, permutuojant ar transponuojant pasirinktas įvairaus

Konferencijos dalyviai

RENGĖJŲ NUOTR.

formato struktūras: olinato linijas, akordų „kekes“, muzikinių autografių temas, bet dažniausiai – bazinių intervalų struktūras. Intelektualū Čiurlionio kūrybos pobūdį netiesiogiai patvirtina jo laiškas Sofijai Kymantaitė-Čiurlionienei (1908–11–19). Čia jis pripažiusta, kad siekdamas tobulėjimo kūryboje nonori paslengvinti, tik nori nugalėti dar sunkesnę užduotį, – apibendrinama pranešimo tezėse. Tačiau per plenarinį posėdį ekrane stebint garsų aukščiu paremtas, fantazijos ir kruopštumo kupinas schemas, kirbėjo klausimas apie tyrinėjamo objekto patikimumą; galbūt prelegenti vertėjo atsižvelgti į kūrinių redakcijų skirtumus arba pačių patyrinėti Kaune saugomus rankraščius, bent jų chromatikos neaiškumas, kai, tarkime, Čiurlionis, paraše prieraktinius alteracijos ženklius, vėliau juo rašo ir prie natū, bet – ne prie visų...

Salomėja Jastrumskytė tvirtina: „I Čiurlionio paveikslų plastinė sistema, ypač į formos muzikalumą, galime žvelgti fenomenologiskai – kaip į minties, siekiančios atskleisti ir parodyti Visatos dėsnius, harmonizavimą. Dailininko tapybos plastinė sistema nėra baigtinis ir uždaras elementų rinkinys, bet mastyto, muzikaliai, ritmingai, nepaliaujamai įkūnijančio vaizdus, procesas.

Todėl Čiurlionio paveikslus galima laikyti savitu plastiniu universalium Visatos dėsniu, tokiu kaip santykis, hierarchija, priešpriešas, kartotė, riba ir kt. apmystymu, tam pasitelkiant heterogenišką iš sensorinių pradų – regimojo ir girdimojo – sukonstruotą vaizdą.“ S. Jastrumskytė neabejoja Čiurlionio sinestezinė pasaulėjauta. Apie ją buvo vieniaip ar kitaip užsiminta ne viename pranešime. Antai dailėtyrininkė Greta Berman (Niujorkas) sakė, kad, kalbant apie Čiurlionį, to negalima irodinti, o Wiesna Mond-Kozłowska (Krokuva) sinesteziją laiko kūrybiškės fenomenologijos apraška. Jos pranešimo „Mikalojus Konstantino Čiurlionio „Viešpaties angelas“ ir „Auka““ Vaizduojamosios muzikos ir muzikališkos tapybos tyrimai“ teizių sakoma: „Pranešime siekiama ieškoti meno kūrinio

32 pranešimai. Dauguma prelegentų čiurlionistikos duomenimis paželdė savo ilgametės mokslines temas, tarkime, Danutė Petrauskaitė pranešime „Čiurlionis ir jo kūryba emigracijoje (1911–1991)“, Rimantas Astrauskas pranešime „Čiurlionio liaudies dainų išdailos: tautinės aspiracijos ir kultūriniai kontekstai“, Rūta Gaidamavičiūtė, priminusi Čiurlionio retrospekcijas Broniaus Kutavičiaus bei Vidmanto Bartulio opusuose, ir kt. Esminės informacijos apie Čiurlionį pritrūkę užsieniečių pranešimai vėl beldėsi į mūsų nevisavertę savimonę, nes niekaip negalime į užsienio kalbas išversti ne interpretacinių, atskirų, o pagrindinių duomenų apie Čiurlionį, surašytų knygose, jau taipusio mūsų menotyros klasik...

Konferencijos baigiamosios metodijos nuskambėjo rugsėjo 24 d. – Kaune, Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje buvo surengta popietė su prof. V. Landsbergiu ir jo paskaita „Mikalojus Konstantino Čiurlionio tyrimai“, aplankyta atnaujinta ekspozicija, surengta diskusija. Pradėjo konferenciją kvintetas iš Roko Zubovo vadovaujamo „Nepaklusniųjų“ ansamblio – Andrius Radziukynas (fleita), Julius Černius (klarnetas), Rasa Vosylėtė (smuikas), Gedrius Žukauskas (violončelė), Sonata Zubovienė (fortepijonas), atlirkę paties R. Zubovo transkribuotus keturis Čiurlionio kanonus (VL 147, 149, 216, 232). Renginiui sėkmės palinkėjo MTA rektorius prof. Eduardas Gabrys. Organizacinio komiteto vadovas prof. Juozas Antanavičius sveikinimo kalboje pasidžiaugė, kad Vilniuje sklando Čiurlionio varadas, kad greta tarptautinio pianistų ir vargonininkų konkurso vyksta ir mokslinis renginys. Ar, jam pasibaigus, galėtume vienarcikšniųkai priartoti J. Antanavičiaus vizijai, kad ši konferencija Čiurlionį pakels į aukštęs lentyne? Tiems, kurie yra įsiskaitė į čiurlionistikos veikalus ir metai po metų domisi jos renginiais, atrodytu vienaip, bet apie „senuką“ Čiurlionį kalbančius savo visų kartų dėstytojus išvydė studenai tikriausiai liko įkvėpti, tolesnei Čiurlionio idėjų sklaidai, manykime, užsidegė užsienio svečiai.

Kaip pridera, dalyviams pasiūlyta ir papildomų renginių: pristatyta Rimanto Janeliausko knyga „Neatpažinti Mikalojus Konstantino ciklai“ bei CD rinkinys „Visi M.K. Čiurlionio kūriniai fortėpijonių“, nuskambėjo Čiurlionio pianistų konkursu laureatų koncertas. Prie konferencijos salės veikė Vaičių ir jaunimo meno galerijos surengtos parodos „100 laiškų Čiurlioniui“ dalis.

Konferenciją organizavo Lietuvos muzikos ir teatro akademija bei Kompozitorų sąjunga kartu su Vilniaus dailės akademija bei Lietuvos kultūros tyrimų institutu.

Bobutė kaip kultūros politika

Nesu tikra, ar frazė „bobutės pasakos“ ir šiandien tebavartojama norint paneigti kvailokus, naivius ar akivaizdžiai neteisingus teiginius. Tiesą sakant, tik perskaiciusi Irinos Sandomirkajos esė apie Rusijos bobutes susimąsičiai apie išties giliai įsišaknijusį diskursą, kuris konstruoja senyas moteris kaip ypatingo žinomojo ir kultūros, atsakomybės ir moralės subjektus. Tikiuosi, kad šis tekstas, nors skirtas švediškai auditorijai, bus įdomus lietuvių skaitytojams(-oms) ir galbūt įkvėps pamąstyti apie vyresnių moterų istorinį ir nūdienį vaidmenį Lietuvos visuomenėje.

EGLĖ RINDZEVIČIŪTĖ

Kokie simboliai dažniausiai reprezentuoja Rusiją švedų televizijoje? Sakyčiau, šiedu: Kremliaus bokštai su raudonaja žvaigžde smailėje ir senya moteris su tuščiu krepšeliu rankoje. Kremliaus simbolizuoją rusų galios sistemą, jos despotiškas tradicijas ir karinę jėgą. Jėgos simbolizmas tokis paveikus, kad Kremliaus netgi vaizduojamas ant kartonių rusiško kelyro pakelių. Bobutės pasirodo žurnalistų pasakojuose apie Rusijos paprastų žmonių patiriamas neteisybės. Čia bobutė iškyla kaip labiausiai pažeidžiamą Rusijos pilietę. Švedų televizija suteikia bobutėms balsą, kurio, deja, niekas Rusijoje nesivargina išgirsti. Praktiskai vien tik Švedijos televizijoje galima išgirsti bobutės pasakojuimus: senų moterų gyvenimo istorijos švedų žurnalistikoje ir kino dokumentikoje iliustruoja tradicinius ryšius tarp žmonių ir Rusijos galios struktūrų. Viena vertus, jos atskleidžia begalinę paprastų žmonių kantrybę ir gebėjimą išgyventi, kita vertus, parodo galingą didybės maniją ir ledinę aroganciją silpnui atžvilgiu.

Tačiau ir Rusijoje bobutė naudojama kaip įtikinantis vaizdinys ir rečerinių instrumentas. Dar niekam nejtariant, kad Sovietų Sajungo stovi ties subyrgėjimo slenksciu, Gorbačiovos gatvėse aptarinėdavo šalies ateitį per televiziją transliuojamuo se kruopščiai surežisuto suose susitikimuose su sovietiniais piliečiais. Prisimenu vieną tokį susitikimą 9-ojo dešimtmecio pabaigoje. Diskusija netikėtai pasisuko į bobutes. Tarp Gorbačiovų klausinėjusių stasių atsiraðes vienas supratimas asmuo paklausė, ar perestroikos esmė nėra pakeisti sovietinę kolektivinę nuosavybę privačia, drauge su iš to plaukiančiomis konkurencija ir bedarbyste. Gorbačiovos atsakė tvirtu „ne“. Jo intencija, teigė Gorbačovas, yra derinti valstybinę nuosavybę su privačiu verslu. Pavyzdžiu, pensininkė bobutė papildomai uždarbiauja kepdama kepinius namuose, o jos anūkai po pamokų tuos kepinius parduoda. Gorbačiovos pristatyta pertvarkos vizija tebubo nedidelis atnaujinimas, be baldų perstatymo ar investicijų: svajonė apie bobutę kaip kulką ir nepavojingą verslininkę. Žaisdamas bobuti keliamais jausmais, Gorbačiovos maskavo jau pradėtą pavojingą politinį žaidimą. Tačiau tikrovė pasirodė besanti kitokia.

Kapitalizmui žengiant į Rusiją Jelcino valdymo metais, darbininkai nuolatos eidavo į gatves protestuoti prieš neteisingą privatizaciją. Viešoji nuomonė ir žiniasklaidos priemonės atmesdavo šiuos protestus,

tus vaizduodami opoziciją kaip minėti neišsilavinusiu, isterisku žiežuliu, kurstomu (vadinamojo) „socialinio pavydo“ ir finansuojamą iš slaptų komunistų partijos fondų. Užuot pastebėjusios dalyvaujančių bobutų norą išreikšti savo politinį ir pilietinį sąmoningumą, žiniasklaidos priemonės interpretavo jų pyktį kaip senų bobų nesugebėjimą mąstyti naujoviškai. Demonstrantė bobutė su tuščiu puodu rankose reprezentavo masių reakcingumą, o ne žmonių gebėjimą ir teisę (garantuotą Gorbačiovo pertvarkos) reikšti opozicinį požiūrį. Net ir šiandien su Kremliumi susiję rusiški kanalai vėl pasitelkia bobutę: ši kartą ji simbolizuja Putino Rusijos laimėjimus pakeliant gyvenimo lygi ir taip žadina patriotizmą – esą Rusijai darbar neberekia keliaklupsčiauti prieš JAV. Bobutė rusiškose medijose išlieka bebalsiu simboliu.

Bobutė kaip kultūros paveldas

Moderniajam patriarchatui yra būdinga traktuoti senyas moteris kaip tradicijų puoselėtojas. Šis pozūris, mano manymu, buvo įdiegtas per Stalino vykdytą Sovietų Sąjungos modernizaciją. Bolševikų kultūrinė revoliucija 4-ajame dešimtmetyje visiškai pakeitė kryptį ir ēmė orientuotis į vadinamasias rusiškiasias kultūros vertibę. Stalininė Sovietų Sąjungos, kaip rusiškios tėvynės, versija tapo svarbesnė negu bolševikų transnacionalinė pašaulinė revoliucija. Ši kultūrinė rusifikacijos ir sugrįžimo prie tradicijų kampanija buvo pradėta Stalino terorui pasiekus kulminaciją, 1937 metais. Kampanijos metu Puškinas buvo sugrąžintas kaip nacionalinis genijus ir pagrindinė sovietinės kultūros ikona, tačiau su aiškiu stalinistiniu prieskoniu. To meto laikraščiai spaustino reportažus apie atvirus „trockistų“ teismus bei darbininkų laiškus, reikalavusius vis naujų egzekucijų. O greta, tuose pačiuose puslapiuose, spaustinti Puškinio eileraščiai, literatūrologiniai straipsniai ir poetiniai pašlovinimai šiam nacionaliniam dainui, kartu išreiškė ir šalies nacionalini, ir Stalino asmeninį požiūrį į kultūrą. Būtent tuo metu Puškinio auklė Arina Rodionovna tapo archaizuoto rusiškumo, liaudiškumo ir tradicijos simboliu. Taigi modernusis sovietinės literatūros diskursas su Puškinu priešaky buvo paskiepytas nuo pavojingo supuvusių Vakarų viruso – modernizmo. Arina Rodionovna ištvirtino Stalino literatūros kanone, ir, būdama gan parašinė, tapo iš svarbi mokyklinėse programose, ypač pradinių klasių, kai vaikai

skaito ir aptarinėja pedagogų apdototas liaudies pasakas. Auklėjimo sistemoje rusų liaudis, reprezentuojama, šalia kitų, senosios gerosios Arinos Rodionovnos, ir buvo tas neįsemiamas genialiojo dainiaus bei socialistinio realizmo įkvėpimo šaltinis. Arina Rodionovna įgijo visos Sovietų Sąjungos sielos statusą. Būdama visų sovietinių vaikų bobutė, Arina Rodionovna ir jos pasakos tapo iškiliai to meto pedagoginės literatūros, vadovėlių bei mokymo planų figūra ir taip reikšmingai prisidėjo prie šios daugiatautės šalies rusifizacijos.

Bobutė kaip švietimo politika

Gan ironiška, kad neturėdama nicko bendro su tikraja Arina Rodionovna, kuri Puškino vaikystės metais iš tikro buvo stikliuko nevenianti valstietė paauglė, o ne miela senutė, bobutė tapo svarbiu kanalu, per kurį sovietinis režimas diegė sovietinį civilizacijos ir švietimo modelį. Tai ji, bobutė, sekė vaikams pasakas, iš dalies verčiamą sovietų valdžios, reikalaujančios, kad tėvai dirbtų visą darbo dieną, bet nepasirūpinusios pakankamu vietų vaikų darželiuose skaičiumi. Bobutė išeidavo į pensiją penkiadesimt penkerių metų amžiaus, ir visi, taip pat ir tėvai, tikėjos, kad ji prižiūrės vaikus, kol mama ir tėtis bus darbe. Todėl dažniausiai bobutė pamatydavo pirmajį vaiko žingsnį ir išgirdavo pirmuosius žodžius. Ji buvo atsakinga už tai, kad vaikai būtų supratinę ir gražiai elgtusi. Ne retai bobutė buvo pirmoji skaitymo ir rašymo mokytoja. Ji rūpinosi ir vaikų sveikata, užimtumu, koregavovo netinkamas pažintis ir atidžiai stebėjo vaikų seksualinius polinkius. Trumpai tariant, būtent bobutė buvo atsakinga už civilizavimo procesą ir veikė kaip vaikų vadovė kalbinių konvencijų ir kultūrinių konstrukcijų labirinte. Ji skatino vaikus lankytis muzikos mokyklą ir privačiai mokyti anglų kalbos, moko rašyti, piešti ir tapyti – būtent taip atsimenamė savo bobutes mes, mano kartos intelektualai, ta paskutinė sovietinė karta, kurios laimingą vaikystę sutapo su stalinizmo sugrįžimu, nors ir švelnesne forma, Brežnevo politinės ir ekonominės stagiacijos metais. Tai auksinai laikai, kuriuos su švedams nesuvokiamu emocionalumu prisimena 8-ojo dešimtmecio karta.

Šios bobutės, kaip aš jas prisimeinu, daugiausia buvo išėjusios į pensiją moterys, neretai našlės. Jos neapsiribojo šeima, bet veikė ir kaip teisėjės viešojo elgesio klausimais. Bobutė turėjo stiprų teisėgumo jausmą ir retai susilaikydavo neišreiškusi savo požiūriu, o požiūriu į turėjo apie visus ir viską. Gerai žinomas vaizdas: būrelis bobutė, sėdinčių ant suoliuko prie jėjimo į laiptinę ir apkalbančių kiekvieną praeivę, ypač merginai ir jų kavalierius. Net ir šiandien, praėjus dvi dešimtmečiams po Sovietų Sąjungos subyrgėjimo, bobutės sėdi ant

Anna Daučiková. Iš serijos „Maskva. Moterys. Sekmadienis“. 1988–1990 m.

neatsakingu vaiku. Bobutė valdo karalystėje, kur politika ir istorija sugrįžta į nekaltybės būseną, prepubertetinį amžinos ramybės būvį.

Bobutė kaip atminties politika

Atrodo, kad šiandien bobutės patiria renesansą. Mano elektroninio paštoto dėžė prikimsta laiškų iš visokių genealogijų skirtų interneto svetainių. Mano korespondentai rusai giliai pasinėrė į šeimos tyrinėjimus ir kiekvienu vakarą aš turiu trinti automatiškai sugeneruotas žinutes apie tai, kad naujos bobutės (apie kurių egzistenciją net neįtariau) nuotraukos ir varai atsirado šeimos medyje.

– Ką tu sau galvoji eidamas į bašinę be maudymosi kepuraitės? Ar nežinai, kad ne visiems patinka tavos nešvarūs plaukai?

Arba:

– Kodėl tu sėdi susikėlęs kojas ant suoliuko? Pagalvok apie kitus, galbūt jie nori prisesti ir pailsėti.

Arba:

– Jaunuoli, prašom stoti į eilę. Ar nematai, kad kiti stovi ir laukia?

Arba:

– Jau tas Malevičius. Išsilavinęs menininkas. Ir tapo juodą kvadratą, nors pasaulis yra toks spalvingas.

Bobutės traktavimo visuomenę it savo auklėjamus anūkus ir joms net nekildavo mintis, kad jų komentarių gali būti nepageidautini.

Idomu, kad ir sovietinis režimas nemėgo „to Malevičiaus“ dėl tų pačių priežasčių kaip ir bobutės. Socialinės realizmo dogma reikalojo, kad menininkas „samonitoriai atspindėtų aktualią tikrovę“. Kitaip tariant, tai reiškė, kad menininkas turi tenkinti ideologinius režimo poreikius, laikytis priimto kanono ir apriboti savo meninį individualumą. Taigi Malevičiui dvigubai nepasisekė. Bobutei Malevičiui atrodė gan vaikiškas, bet jinai ji auklėjo su meiliu rūpesčiu, ir tai buvo didelis skirtumas nuo valstybės, kuri Malevičių cenzūravo ir leido jam nūmirti pamirštam.

Bobutės kontroliuojama teritorija driekiasi didžiuju meninių ir ideologinių karų užribyje. Bobutė yra privati: ji gyvena nostalgikuose vaikytės prisiminimoose, jie suteikia simbolinę erdvę, laisvą nuo ekonominių ir politinių suaugusiuųjų problemų. Emocijų ligų bobutė palaike egzistuojančią sistemą, o kartu išlaivina nuo sistemas grietžumo ir antikinės tragedijos vaidmenų, kur didvyrių ir auka priešinasi konformistams ir budeliams. Dėl meilių bobutės kontrolės žmogus tampa

NUKELTA | 5 PSL.

Prasmė – smulkmenose

ATKELTA IŠ 1 PSL.

pavidalinimo“, teksto iliustracijos ar sceninės atmosferos sukūrimo funkcijų. Netgi konceptualiai, „pastatymini“ scenografija tampa nebemadinga. Tokiuose spektakliuose kaip „Miranda“ scenovaizdis veikia, kompiuteriniai terminais kalbant, kaip „interfeisas“, t.y. prasminkio komunikavimo tarp režisierius ir žiūrovų priemonė.

Isižiūrėjė į „Mirandos“ dekoraciją jidėmua pamatyse, kad tai nėra atseit tipinės sovietmečio būties atkartojimas, o gana padrikas, nelogiškas ir plokščias tos epochos detalių, kaip ženklių, katinys. Čia nėra atmosferos, epochos, nostalgijos, tėra mėginama paveikti tam tikros publikos dalies tam tikrus asociatyvinius (pavadinkime juos „nostalgiskais“) refleksus. Ir tai pavyksta padaryti meistriškai.

Bėda ta, kad tie refleksai išlikę tik tam tikrai nedideliui publikos daliai; likusi dalis tų refleksų arba vienai neturi, arba visomis išgalėmis stengiasi jų atsikratyti, ir toks apeiliavimas juos tik erzina. Tuomet koks tikslas siekia spektaklio kūrėjai ir kodėl didžioji publikos dalis, nesuvokusi (galvą guldau!) tos režisūrinės formulės grožio, pasibaigus reginiui darmiai „balsuoja užpakuolais“ ir ilgai ploja tarsi TSKP suvažiavimo delegatai?

Kaip jau kadaise minėjau, O. Koršunovas yra nepagydomas idealistas ir romantikas, – visas jo menas yra apeliuojantis, t.y. aistringai nukreiptas į publiką, ir laukiantis atsako, gyvos reakcijos, komunikavimo. Tai yra gražu ir verta pagarbos, ir tai jau vakarykštė diena. Nes publiką jau nebéra vienalytė, ji susiskirsčiai į egocentriškų individų ir korporatyvinės „pareigybinių vienminčių“ grupeles. Todėl ne visiems, sėdiintiems salėje, buvo įskaitomas spektaklio „Miranda“ turinys. Tai istorija, liudijanti, kad laisvas sielos skrydis ir beribės fantazijos kerai, pavaizduoti W. Shakespeare'o „Audroje“, yra visiškas blefas. Tėra tik visiška nelaisvė, žmogus pasmerktas gyvuoti hermetiškoje ankštoje jam

skirto laiko kapsulėje ir būti nuolat persekiojamas demonu – tiek praeities nuodėmių ir sažinės graužatiems, tiek savos gyvuliskos prigimties.

Kaip savo kūrybos keliu į prickį nuosekliai žengiantis menininkas, O. Koršunovas vis atsigréžia (bet nickada – tiesmukiškai) į savo anksčesnę kūrybą – oberiuotų spektaklius „Ten būti čia“, „Senė“, „Labas Sonia Nauji Metai“, taip pat „Oidipas karalius“ ir netgi „Nuostabioji ir gražioji Romeo ir Džuljetos istorija“. Tų reminescencijų kupinas spektaklio „Miranda“ „interfeisas“, tai įdomu stebeti suvokiant, kad O. Koršunovas iš tiesų rodo visai ne tai, ką rodo (tiksliau pasakius, ne vien tai), ir tuo jis yra tikras modernus menininkas.

Tai, kad tokiu būdu O. Koršunovo kuriamas teatras galbūt pamažu tampa „vieno žiūro teatrui“, aboliučiai nesvarbu.

Apskritojo stalo šachmatininkai

Spektaklij „Nusiaubta šalis“ pavyko pamatyti rugsėjo 22 d. Nacionalinio dramos teatro Didžiojoje scenoje. Beveik keturias valandas su dvieju pertraukomis trukusime, bet neprailgusime reginyje puikavosi retas scenos pažibų žvaigždynas: Vytautas Rumšas, Arūnas Sakauskas, Saulius Balandis, Povilas Budrys, Viktorija Kuodytė, Evaldas Jaras, Marius Jampolskis, Gytis Ivanauskas, Neringa Bulotaite, Martynas Nedzinskis ir kiti jauni talentingi aktoriai.

OKT spektaklis „Miranda“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Su šiuo projektu (nenorom čia tenka pavartoti ši terminą) teko susipažinti per jo sumanymo pristatymą 2003 m. Kultūros ministerijoje. Pirmą kartą jis buvo suvaidintas 2004 m. Vilniuje, apliečiose „Tiesos“ spaustuvės patalpose, paskui buvo surengtas jo parodymas Klaipedos uoste, Gdansko laivų statykloje, Kauno gamykliniuose ir prekybiniuose angaruose, išgriautoje Kauno dramos scenoje ir galiusiai kelis kartus – Vilniaus Teatro arena. Taigi, dabar šis netradicinėms erdvėms pritaikytas projektas pirmą kartą rodomas tradicinėje teatro scenoje.

Režisierius Gintaro Varno sumanymas iš pat pradžių buvo griežto žanrinio apibrėžimo, tvirtų erdvinių ir laiko rėmų neturintis reginys, pritaikytas rodyti istorinėse ir gamyklinėse erdvėse arba tiesiog paviljone. Toks nesušukotas, nesplūktas, ritmiškai itin pratasis ir tradicinių sceninio laiko taisyklų nepaisantis spektaklis. Martos Vosylutės scenografija iš dalies perkėlė į Nacionalinio teatro sceną tų netradicinių erdviių dviši, taip pat išsprendė esminę šio pastatymo – sceninio laiko ir manipuliavimo publikos dėmesiu – problemą. Neįmantrios pastolių konstrukcijos skrodžia tuščią scenos erdvę, o ekrane per visą scenos horizontą monotoniskai juoda viduramžių gobelenų projekcijos: kai vaizduoja Apskritojo stalo riterių siužetus –

į dešinę, o kai tiesiog žvaigždėtą dangą – į kairę.

Toks akivaizdžiai techniškai išsprestas sceninio laiko tékmės parametras atpalaiduoja aktorius nuo prievelės „stumti“ vaidyba ar kaip kitaip rūpintis siužeto ritmingumu. Vokiečių dramaturgų Tankredo Dorsto ir Ursulos Ehler pjesė „Merlinas“, arba Nusiaubta šalis“ jungia kelis viduramžių literatūros siužetus apie burtininką Merliną, Šventają Gralį, Karalių Artūrą ir Apskritojo stalo riterių bendriją įvairių žanru tekstinių epizodų seką – filosofinių ir buitinės, meilės scenų ir monologų, kolektivinių konfliktų ir diskusijų. Režisierius šias scenas pajavirina šešelių bei lėlių teatrui, taip pat įvairiaiškai rekvizito, kostiumų, apšvietimo ir kitaip triukais.

Idomu, kad nepaisant personažų gausos, situacijų spalvingumo ir tekstu dramatiškumo apie brandžius vaidmenis čia sunku šnekėti. V. Rumšas nelabojavo vaidmenyje demonstruoja demoniškumą, A. Sakauskas burtininkas – išradinė mistiškumą, S. Balandžio Karalius Artūras – korporatyviškai „karaliuia“, o kai pasensta – vaizduoja senatvę; V. Kuodytės suvaidinta astringa Gineverė rodo aistringumą, P. Budrio Lancelotas – aistra ir kilnumą, Emilija Latėnaitė trykšta (netgi perdėm) moteriškumu. Tam tikrą (ir labai šokiruojančią) vaidmens evoliuciją nuo infantilaus jau nuolio iki kruvino monstro suvaidina G. Ivanauskas (Persifalis). Užtut M. Jampolskis išsiškleidžia labiausiai. Vaidindamas blogio genijų Mordredą, jis tarsi atgabena į sceną ištisą arsenalą išraiskos priesonių iš rusiškų serialų apie mafiozus, ciniškai ir mikliai besitaškančius aukų krauju, besimėgaujančius išradingais jų pažeminimo būdais.

Keraminės šachmatų figūros, sutatytos scenoje, padeda vaidintojams jausti žaidybinių vyksmos prigimtį, o finale estetiškai šokiruojantiesių figūrų daužymas į šipulius stikliniai kumščio dydžio rutuliais ir besiskantantis Apskritojo stalo atvaizdas

ekrane vainikuojant reginio scenografinę koncepciją. Belieka pridurti, kad spektaklis akivaizdžiai neprailgo nei televizijos serialų mėgėjams, nei igudusiemis ir priekabiems teatralams.

Publikos ir teatro sąmokslas

Praėjusių savaitę Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Teatro ir kino fakulteto Meno istorijos ir teorijos katedra surengė tarptautinę studentų teatrologų konferenciją „Kai teatras kalba apie teatrą“.

Pranešimus skaitė būsimi teatrolagai ir teatro kritikai iš LMTA ir Vytauto Didžiojo universiteto, taip pat iš Rusijos – Maskvos teatro universiteto GITIS, Sankt Peterburgo teatro meno akademijos SPbGATI, Rusijos meno instituto RIII. Konferencija vyko anglų kalba.

Jos tema – „Teatras ir metateatrisumas“ – daro garbę jos sumanytojams ir tikrai nusipelno solidžių šios srities autoritetų diskusijos. Bet ir jauni teatrolagai priėjo bendros išvados, kad metateatrisumas nėra vien teatro gyvenimą vaizduojančios pjesės ar siužetui pasitelkti teatro elementai. Šiuolaikinis „teatras teatre“, t.y. teatro savirefleksija, yra giluminis ir daugiasluosknių reiškinys, neatsiejamas teatro kūrėjų ir publikos komunikavimo aspektas. Antai sunku „pasigauti“ visas spektaklio „Miranda“ prasmes neskaičius W. Shakespeare'o „Audros“, nežinant jos pastatymu tradicijos ir O. Koršunovo kūrybinės patirties. Taip ir spektaklis „Nusiaubta šalis“ bus ne visiškai suprastas, jei ignoruose jo netradicinių erdvų patirtį ir riterių literatūros tradiciją – nuo Chrétien de Troyes iki J.R.R. Tolkieno.

Paradoksašas tas, kad tokios patirties žiūrovų salė neturi. Beveik niekas nepastebi visų smulkmenų, kurios glūdi prasmę. Taigi tenka arba nuausti, arba tiesiog apsimesti. Todėl pabaigoje ir plojama atsistojus, tokiu būdu liudijant nebylų žiūrovų ir teatro sukalbį. Publiką visuomet geranoriška ir todėl visuomet teisi.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

egzistavusi, bet nepastebėta mūsų kasdienybėje.

Tiesiog bobutė

Šiandien virtuvės stalą pakeitė internetas su genealogijų portalais. Senos fotografijos tapo svarbesnės už pasakojimus, – „perestroikos“ metu žmonės pasinerdavo į beprotiškus pasakojimus, šiai laikai kuriant savo identitetą remiamasi faktais. Stebėtina, bet galbūt ir dėsninė, kad jaunesnieji rusų intelektualai turėtų visai nedaug valstybinės cenzūros patirties ir nostalgiskai svajoja apie sovietinį normatyvumą.

Gorbačiovui atšaukus cenzūrą, Rusijoje kurį laiką buvo galima pajauti beveik neribotą raiškos laisvę. Paskui atsiuota neribotai nostalgijai. Pakartotinis žiniasklaidos,

ypač televizijos, suvalstybinimas per pastaruoju aštuonius metus nebuvo juridiskai sankcionuotas ir nėra jokio cenzūros aparato, kuris nustatytų viešai raiškai leistiną požiūri. Vietoj senosios sovietinės cenzūros atsirado institucijų vidinė cenzūra, kelianti stiprų propagandinį triukšmą televizijos ekrane ir daranti medijas nepralaidžias išorinei informacijai. Jeigu vyriausiasis redaktorių publikuoja kokią nors nevalstybine organizaciją kompromituojančią medžiagą, pavyzdžiu, amerikietiškos itakos „agentūrą“, tai daroma ne verčiant cenzūrai, bet atsargiai pasiskaičiavus esamos rizikos ir galimo pelno galimybes. Šalies saugumas ir tautos gerovė turi būti svarbiausia. Būtent tai, ko mokė bobutę.

Bobutės indoktrinuota išmintis pajėgia cenzūrą nereikalinga prabanga. Tuo pačiu metu autobiografi-

niuose pasakojimuose ir politiniuose diskursuose bobutė tenka vis naujas vaidmuo. Atmintyje ji iškyla kaip švelni alternatyva oficialiomis, sovietinėmis ir posovietinėmis hagiografiškomis genealogijoms, kurios tiesiog sekā kardų trajektorijas: revoliucijos ir karo didvyriai, liaudies tévas Stalinas, tautos tévas Putinas, oligarchai, banditai, kovotojai ir taip toliau. Šiame kontekste bobutė yra oponuojanti, bet ne prievartinė jéga. Jos taikus išmintingas pamokslavimas skatina siekti minkštų reformų, labiau harmonizacijos nei revoliucijos.

Kita vertus, patriarchalinis bobutės mitas yra ne vienintelis veiksnys, kuriantis jos socialinį vaidmenį. Minkštai bobutės galia yra išsiaknijusi sudėtingose socialinėse, politinėse ir ekonominėse salygose, kurios trukdė iš esmės modernizuoti ir vėliau demontuoti sovietinę

valstybę. Ne mažiau svarbi ir priekštarinė sovietinė lyčių politika, iškilmingai skelbusi lygiavertes teises, o iš tikrujų palaikius stiprų patriarchatą praktikoje. Visa tai veikė posovietinės bobutės situaciją, jos gebėjimus naudotis simboline galia mažesnio, bet ne mažiau svarbaus politinio teatro užkulisiuose.

Šiuolaikinė bobutė paprastai yra labiau išsilavinusi ir pasiekusi geresnės profesinės karjeros negu anksčesnės bobutės. Tačiau tai jis, o ne jos nemokšos anūkai, programuotojai ir verslininkai, rizikuoją netekti darbo: bobutė yra pripratusi autokitis, ir sistema tai skatina. Visą savo gyvenimą ji dirbo dvieju pamažinimis, darbo vietėje ir namuose, būdama atsakinga už namų ūki, išmoko spręsti kasdienės problemas, nulemtas sovietinės deficitinės ir kapitalistinės posovietinės ekonomikos. Daugelis bobutės

vo vaikystėje išgyveno sovietinę istoriją, karus ir represijas. Jos išmoko kalbėti ir tylėti, tačiau visada būti sąmoningos ir nepamiršti. Daugelis jų buvo partijos narės, ypač šiuolaikinių antikomunistinių intelektualų, užaugusių ideologiskai angažuotose šeimose, bobutės. Visos jos buvo liudininkės ir daugiau ar mažiau prisidėjo prie ideologinių kampanijų. Asmeniškai patyrusios socializmą ir kapitalizmą, bobutės gali palyginti šiuos režimus ne vien teorinėje plotmeje. Todėl nesileiskime apgaunamai aprašytų medijų vaizdiniui: bobutės nėra nei pasyvios aukos, nei marionetės, kuriomis lengvai manipuliuoja populistai. Savo vertinimose ir asmeninėje politikoje, ypač auklėjant anūkus, bobutė pirmiausiai pasikliauja savo patirtimi ir nepasiduoda retorikai.

IRINA SANDOMIRSKAJA

Galios teritorijoje

Menininką Igną Krunglevičių kalbina Jolanta Marciauskytė-Jurašienė

Smalsu, kaip susidomėjai garsu: ar iš pradžių suvekei ji akademiskai ir tik vėliau priėjai prie konceptualų dalykų, ar nuo pat pradžių turėjai savo supratimą apie kompozitorius užduotį? Papasakok, kaip atsidūrei Osle ir pradėjai studijuoti muziką?

Tai prasidėjo tikriausiai nuo juodojo metalo ir gitaros. Vėliau, beklasydamas „Burzum“ ir „Nahash“, atradau šiuolaikinę akademinę muziką, kurią vėlai vakare transliuodavo Lietuvos radjas. Tada ir kilo klaušimas: kaip tiems kompozitoriams pavyksta tokią muziką sukurti? Ką reikia žinoti, kad dviešimties žmonių ansamblis suprastų, ką ir kaip groti? Ėjau į biblioteką, skolinaus muzikos teorijos knygas, išmokau rašyti natas. Pradėjau lankytis Osvaldo Balakauskio kompozicijos pamokas, rašyti pirmuosius kūrinius. Bandžiau stoti į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją. Deja, neturint formalaus muzikinio išsilavinimo, po dviejų bandymų paklūti į kompozicijos klasę nepavyko. Taip gyvenimas susiklostė, kad tuo metu dažnai būdavau Norvegijoje, tad padaviau dokumentus stoti į Oslo akademiją ir nesunkiai išlaikiau egzaminus. Tokiu jau, kaip sakoma, istorija.

Kada ir kas inspiravo susidomėjimą vizualiais menais? Kas žavėjo, masino tada ir kas dabar?

Viskas vyko paraleliai. Tuo metu, kai dar gyvenau Vilniuje ir studijau muziką, Lietuvoje garsu meno niša dar nebuvu labai išeksploatuota, idėjas buvo galima labai greitai realizuoti vizualaus meno kontekste. Pradėjau dalyvauti parodose, kolaboruoti su menininkais. Tai labai motyvavo. 1999–2007 me-

tų laikotarpiu domino daug kas ir norėjosi daryti viską: rašyti muziką orkestrams, organizuoti kino festivalius, filmuoti dokumentinius filmus, montuoti garso instalacijas. Temų ir idėjų eklektikumą galbūt paveikė nestabili posovietinės Lietuvos pirmojo dešimtmecio aplinka, kai senos taisyklės buvo pakeistos naujomis ir jaunomis kartų negrižtamai kultūriskai „suvakarėjė“. Šiuo metu galbūt daugiausiai dėmesio skiriu idėjoms, o žanru kiekis tik didėja. Psichologija, psichiatrija, kriminalistinė mitologija, architektūra,

Ignas Krunglevičius. Kūrinio „Išpažintys“ fragmentas. 2011 m.

ekonomika, kinas, nišiniai muzikinių žanrai – kitaip tarant, visa tai, kas liečia ir galią, ir „gerą gyvenimą“, man yra aktualu ir vienokiui ar kitokiu būdu atsispindi mano darbuose.

Kurj iš savo projekto vertini labiausiai, kuris tau svarbiausias?

Visi projektai man vienodai svarbūs. Netgi jeigu šiandien vienas darbas atrodo geriau už kitą, rytoj vertybės gali ir pasikeisti. Todėl i savo darbus žiūriu ne kaip į individualių projekto kolekciją, bet kaip į vieną laiko bloką: 1999–2007, 2007–2011 ir t.t.

Nors jau nemažai metų gyveni Osle, Lietuvoje esi gana žinomas: dalyvauji parodose, projektuose. Tačiau ar jautiesi Lietuvos menininku? Su kuria šalimi labiau tapatiniesi?

Manau, visada būsiu Lietuvos menininku, nors žiūrint iš ekonominės pusės – akademinių išsilavinimų gavau Norvegijoje, tad kažkiek

atstovauju ir šiai skandinavų šalai. Manau, esu dvigubas agentas kultūros srityje.

Tavo kūrybos temos susijusios su garsu ir vaizdo įtaigos bei galios tyrinėjimais. Kiek matyt iš videodokumentacijų, darbuose naudojant tikrus iš psichologijos perimtus priėjimo ir žmogaus paveikimo būdus. Netgi dokumentinę medžiagą iš tardymų ir terapijos sesijų. Man neteko dalyvauti tavo performansuose, bet bandydama išivaizduoti jų poveikį pasijutau kaip pacientas psichiatro kabinete, kuriam rodoma hipnotizuojančiai besisukanti spiralė. Ar sukelti afekto būseną žiūrovui – vienas iš tavo tikslų?

Valdžios ir galios troškimas yra universalus žmogiškas reiškinys. Beveik niekam jis nepatinka, bet tai tarsi oras, be kurio žmogus negali išgyventi. Teisėsaugos institucijos, psychiatrija, savęs tobulinimo pramonės ir paňašios institucijos turi savo specifinę manipuliavimo kalbą, kurioje esanti psichologinė įtampa mane labiausiai ir domina. Sakykim, tardymo dialogas yra gana įtemptas pokalbis ir puikus galios naudojimo pavyzdys. Būtent ta įtampa, atsirandanti tarp eilučių, ir nurodo man, kaip kurti muziką, kaip sudėti tekštą ekrane ir kaip eksponuoti darbą publikai. Savo kūriniuose stengiuosi tokią psichologinę įtampą pertiekti pasitelkęs muziką ir videovaizdą. Visi tekstai, kuriuos naudoju savo naujuose darbuose, yra „pasiškolini“ iš jau minėtų institucijų veiklos medžiagos. Ji veikia kaip dokumentas, garantuojantis teksto autentiškumą. Taip, sukelti afekto būseną tikrai yra vienas iš mano tikslų.

Ignas Krunglevičius. Instaliacijos „Klausyk“ detalė. 2008 m.

P. MAZŪRO NUOTR.

Neretai dalyvauji grupiniuose projektuose. Kokį patirčių suteikia kolaboravimas su kitais menininkais? Nesi individualistas?

Be jokių abejonių esu individuistas, todėl ir kolaboruoju. Pirma, tai nepaprastai smagu, įdomu ir labai daug ko išmoko. Antra, bendradarbiavimas suteikia galimybę pažvelgti į savo idėjas ir praktiką iš kito atskaitos taško. Ne vien teoriškai, bet ir praktiškai nuo idėjos sukurimo iki parodos atidarymo. Manau, kad kūryba su partneriais kickvienam menininkui turėtų būti beveik privaloma, nes nauda (gaudios žinios) yra labai didelė.

Spalio 6 d. menininkas dalyvavo pokalbių ciklo „Kultūros horizontai 2020. Kultūros praktikos skaitmeniniam amžiui“ dalyje „Meno praktikos“ ir kalbėjo apie menines strategijas.

Pokalbių ciklo renginiai vyksta Nacionalinėje dailės galerijoje (Konstitucijos pr. 22, Vilnius) ketvirtadieniais nuo 18 val.

Apie alėjų alėją

Projektas „Atminties sapnai“ Kaune

Danutė Gambickaitė

Nesenai skaičiau legendą apie Kauno vardo kilmę. Ją XIX a. greičiausiai susapnavo istorikas Teodoras Narbutas. Tikėta, kad lietuviai kadais garbino dievaitį Kaunį, graikų Apolono atitikmenį. Jam prie Nemuno statė statulas ir aukojo aukas. Neva nuo jo vardo ir kilo Kauno pavadinimas.

Tokių skaitinėjimų laikotarpiu ir išgirdau apie „Atminties sapnus“ – projektą-dedikaciją, skirtą Laisvės alėjai. Turbūt tai bus tikru tikriauisiai mitogeografiniai arba mitografių, pamaniau. Juk Laisvės alėja – istorijų ir metaistorijų prisodintra erdvė. Išairiausios: ir susapnuotos, ir realios mizanscenos sunkiasi ir srūva alėjos grindiniu, tad sutarti su jomis ištis nelengva.

Vienas įdomesnių projekto dalių – Tautvydo Bajarkevičiaus garso take-

lis „Alėju alėja“ skirtas audiopasiavaikščiojimui Laisvės alėja. Nors garso takelis skirtas vaikščiojimui, puikiai tinka ir rašymui. Galų gale juk tekstas taip pat gali būti pavadintas pasivaikščiojimu, o klaviatūros mygtukų klaksėjimas galėtų pritarti „Alėjų alėjos“ garsams ir ritmams.

Ėjimas, pasivaikščiojimas alėjos būna kitoks nei ėjimas kuria nors kita miesto erdvė. XIX a. viduryje prasidėjęs gatvių tiesinimo bumas nuo Georges'o-Eugene'o Haussmanno Pariziaus pertvarkymo nusirito per visą Europą. Nuibrėžtos plėtros alėjų ir prospectų vertikalės praplėšė siauru ir kreivu viduramžiškų gatvelių raizginį, atvėrė horizontą ir radikalai pakeitė pasivaikščiojimo ipročius.

Einamas alėja labiau susitelki į patį ējimo, pasivaikščiojimo proceso, stebi ir analizuojti aplinką kitaip. Einant kitomis miesto erdvėmis ir

gi stebima, tačiau „alėjiniam“ stebėjimui yra daugiau erdvės, jis tam-pa labiau periferiniu. Alėjose yra tiesiog ējimas dėl ējimo, žiūrėjimas dėl žiūrėjimo, klausymas dėl klausymo. Regis, alėjoje ir alėjos garsus girdi kitaip. Toks klausymasis labiau savitiksli.

Tautvydo sudėliotas garsų iš įvairių pasaulio alėjų koliažas išterpia į realios dabarties erdvės garsyną ir užtikrina heterochroniškas (vienoje vietoje sutelktos kelios laiko atkarpos) ir sapniškas klausančiojo patirtis. Viskas tarsi susiaudžia į raštą ir ornamentų mirgėjimų tirštą persišką kilimą. O vienur kitur išnyrantys elektroniniai efektai meseti į psichodelinį būseną, tad kartais verta prisesti ar iškibti į vieną iš 567 Laisvės alėjos liepų ir stebeti erdvėgarsio kismą ant stabilaus, neilulančio ir nesrūvančio paviršiaus. Jeigu jau audiovaikščiojimas Lais-

vės alėja reikalauja iškibti, įdomu, kaip turėjo jaustis audiovaikštūnai šią vasarą vykusiam festivalyje „Tuned City“, kai Maksimas Shentelevas kvietė vaikštinėti po Talino turgu klausantis kitų pasaulio turų garsų? O juk turgaus garsuočė mieste turbūt viena tirščiausią. Interne-

te (artnews.lt, 2011-08-18) išskoti Tautvydo festivalio išpūdžiai skambatai: „Vaikščiojimas ta erdvė, kurioje išrašyti garsai, kitu metu ir tu garsus klausymasis sukelia kone hallucinacinus efektus – atsiranda ir išnyksta daiktai, balsai, žmonės; rega kladina klausia ir atvirkščiai; ausinėse girdimi, tačiau realiai nesantys objektai tampa labai ryškiai išvaizduojami ir kone realūs.“ Žinoma, Laisvės alėjoje tirščiausios turbūt mažiau, bet prisesti ar iškibti kartais vis dėlto norisi. Psichodelika sustiprinta palengva nyrančiai elektroniniai efektais, ištraukiančiais į dar kitokias

būsenas, tad prisėdimas nebūtinai reiškia nuovargi.

Žvilgsnis susitaiko su pastumdėliška padėtimi. Pastumdėliška, nes įvairių vietų garsynas su klegančiais vaikais, gatvių muzikos motyvais, varpu dūžiais, stalo įrankių skimbliočiomis, mašinų sirenomis, muzikinių dėžučių muzikėlėmis ar fortepijonu skambinamomis J.S. Bacho melodijomis stumdo žvilgsnį ir verčia ieškoti, apsidžiaugti radus.

„Alėjų alėja“ iprastą Laisvės alėjų sujudiną istorijomis, papildo šios vietas išsivaizdavimą ir puikiausiai prasitęs už projekto „Atminties sapnai“ ribų. Tad pasitaikius progai linkiu pasiklausyti šio garso takelio vaikštinėjant plačiais alėjų takais.

VDU menų galerijos „101“ projektas „Atminties sapnai“ vyko rugpjūčio 29 – spalio 1 d. Kauno mieste, Laisvės alėjoje. Projekto tinklalapis: <http://projectaleja.wordpress.com>

Nekaltybių plejada

Jurgitos Juodytės „Šiuolaikinės Madonos“ galerijoje „101“ Kaune

Monika Krikštopaitytė

Lucy Tatman savo esė „Nekaltybės reikalavimas: globali moteriškosios nekaltybės gamyba ir vartojimas“ (*Lytys, medijos, masinė kultūra*, Vilnius dailės akademijos darbai, 2005 m.) klausia: „Kodėl nekaltybė tokia populiarė šiuo istoriniu momentu? Arba teisingiau, kodėl viso pasaulio vyrai nekaltybė moterų vis labiau trokšta *dabar*, ties slenkščiu į trečiąjį tūkstantmetį?“ Išdėsčiusi, kaip lemtingai vyriškoji kultūra yra priklausoma nuo idėjos apie naujo ir nepatirto užkariavimą, mokslininkė siūlo ši neadekvatų reikalavimą patenkinti iki persisotinimo:

„Užpildykime rinką nekaltybė – nekaltosiomis pagal Madonną ir Irigaray.“ Čia ji turi galvoje atsinaujinančią simbolinę nekaltybę, kuri radikalais įvaizdžiais garsėjančiai popmuzikos atlikėjai vėl leidžia būti „palieštai tarsi pirmą kartą“.

Panašu, kad Lietuvos menininkės(-ai) intuityviai atsiliepė į šį kveitimą masiškai reprodukuoti nekaltybę. Pastaruoju metu Lietuvoje meno, nenaivaijant kurtinių nekaltybės vaizdavimą, yra su kaupu, ir jo tik daugėja. Pradžioje buvo Eglės Rakauskaitės gyvoji instalacija iš baltasuknelių mergaičių sujungtomis kasomis „Pinklės. Išvarymas iš rojaus“ (1995 m.), vėliau Laura Garbšienė apsilankusi nuotakos ar pirmosios komunijos drabužiais savo „Filme apie nežinomą menininkę“ (2009 m.) blaškosi po atlaidus ir šventas vietas tikėdamasi atskrattyti kaltės jausmo dėl to, kad yra nežinoma menininkė. Dar vėliau Laisvydė

Jurgita Juodytė. Kadrai iš videofilmo „Balta“. 2011 m.

Šalčiūtė instaliacijoje „Nepakankama nekaltybė“ (2010 m.) save ir savo vyra aprengia nuotakos drabužiais, tarsi vaikytusi ar gedėt nebeįmanomo tyrumo. I sarašą reikytų įtraukti ir fotografės Akvilės Anglickaitės Madonas, kurios victoje kūdikių motinystės šilumą spinduliuoja šunims (parodoje „Ji arba yra“ 2010 m.), Martos Vosylėtės instaliaciją „Sekta“ (2010 m.), kur vienuolės žaidžia krepšinių, ir vėliau siu nekaltungo vaidmens prisiemimo atvejį: Evaldas Jansas turi apsirengti nuotakos suknele su nuometu, kad menininkų grupė „Cooltūristės“ leistisi nufilmuoja.

Visiems suminētiems kūriniams būdingas vaizdavimo schemas lažumas: Rakauskaitės mergaitės, užuot šventai plevenus, yra supančios, Garbšienės atgailavimai baigiasi šokiais ant stulpo Paryžiaus metro, Šalčiūtės poroje nekaltybė apdovanotas ir vyras, o Anglickaitės motinystė – nenormatyvi. Vosylėtės vienuolėms sunkiausia, kai nors prikišti, tačiau menininkės tekstai įvardina vaizdo sukeltus įtarimus: menininkė krepšinių traktuoja kaip naują religiją. Dviejų religijų jungtis pirmą visada būna eretija, o be to, kaip vienuolėms, ten vis tiek per daug patiriamo malonumo.

Dabar nekaltybių kolekciją galime papildyti dar pora kūrių iš Jurgitos Juodytės parodos „Šiuolaikinės Madonos“. Menininkė, naudodamasi Šv. Mergelės Marijos vaizdavimo gramatika, pasakoja apie dabarties moteris, o dar konkretiū – apie beveikies trisdešimtmetes. Vaizduojamos paprastos moterys iš įvairių gy-

venimo sričių, panašios į daugybę mūsų pažiastamų. Jos pozuoja dangaus fone apsilankusios raudona suknele (kančios, šventumo ir karališkumo atributus) bei mėlynu apsiaustu (simboliuoją dangų ir dieviškumą, tiesą ir pastovumą). Žemiškos moterys sutaurinamos net apvelkiant simboliniais Madonos drabužiais, bet ir švytėjimo efektu (eksponuojama šviesdėžė – nuoroda į bažnyčiose populiarius vitražus). Pagal Šv. Marijos vaizdavimo schemą trūksta tik kūdikio...

Dievo motina, dangaus karalienė ir svaigi jos iščių istorija yra iš moters reikalaujamų ir tarpusavyje nesuderinamų savybių – nekaltybės ir vaisingumo – simbolis. Bevaikė ir neskaiti moteris (ne mergelė), sekant logika, turėt būti išaukštintosios biblinės herojės priešingybė. Neįčia, drauge su Madonos drabužiais, ideologija primeta ir prieškaštą, kad neatitinkama idealo (o ar apskritai įmanoma ji visiškai igvendinti?). Šventosios istorija apvilklos moterys nei iš šio, nei iš to tampa nepakankamos (kaltos). Tačiau jei pranešimą skaitytume iš kitos pusės, simpatingos žemiškos moterys savo buvimu Madonos įvaizdi paverčia nesutapimu su realybe (klaida). O žiūrovei (ir galbūt žiūrovui) iškyla abejonė dėl moterų suteikto vaidmens teisingumo (vyriškoje) krikščionybės sistemoje. Meno istorijoje radikalai ir subtili tokia abejonė kelta ne kartą, tačiau Jurgita tai daro ypač santūriai ir neprišiškai. Ji svarsto, dalinasi nesutapimo su realybe jausmu. Tai lyg klausimas – ar reali dabarties moteris gali ir kaip gali susisieti su simbolinė plotme? Ar ten jai yra vietos? Realiai jai...

Tai, kad menininkės santykis su religija nėra nepagarbus, o atviras, rodo ir jos videoperformansas „Balta“. Čia ji priėmusi taisyklės – reikalavimą nusižeminti bei apsivalyti (nes žmogus, ypač moteris, yra neva „nešvari“) – atlieka (apsi)plovimo ritualą, turbūt tikėdamasi gauti žadamą, bet neįvardintą atpildą. Ji simboliškai įvykdė net nekaltybės reikalavimą – dėvi nuotakos (tyrumo simbolis) apdarus ir juos aukoją valymui (su suknelės apačia plaučiamos grindys). Kaip kad jos šiuolaikinėms madonoms trūksta kūdikių, čia vaizdavimo schemae nuotakai trūksta jaunikio. Remiantis krikščionybės vaizdavimo tradicija, kai šalia moters nėra vaiko arba viroro, jos vaidmuo tampa nebeaiškus. Galimas tik vienuolės ar kankinės vaidmuo. Tačiau rituale veikia nuota...

Išardžius schema palaipsniui apverčiamos reikšmės – pasirodo, kad bažnyčia yra nešvari (jų reikia plauti, suknelė išsipteti, pamazgos pajuoduojā). Tyraja mergelę simboliškai ir tiesiogiai sutepta bažnyčia. Tiksliau, ji pati paklusdama susieta. Galbūt tai jai suteikia mums nematomą vidinį apsivalymą... Atsakymas nepateiktas, tačiau belieka

Jurgita Juodytė. Kūrinio „Šiuolaikinės Madonos“ detalės. 2011 m.

gerbt menininkės ryžtą prieštarą provokuojančius reikalavimus patirti praktiskai, nebijant susidurti su netikėtomis vaizdo reikšmėmis.

Menininkė Jurgita Juodytė jau kelintą kartą savo kūriniais tyrinėja lūkesčius, su kuriais susiduria moteris: koks jos vaidmuo ir koks kyla jausmas šiuos suvokus. Ji įsiklauso į išorinius reikalavimus ir lyg drabužių pasimatuoją įvairius reikalavimus: reklamos primetamą gyvenimo būdą, buities darbų tarp lyčių pa(si)dalinimo stereotipus, o šiuo atveju – krikščioniškos ikonografinių klišių. Naudodama transgresijos strategiją (*kito* pažiūrų priemimą), stebi ir kviečia žiūrovą stebėti savo eksperimento pasekmes – atrastus nesutapimus ir surūgamas naujas reikšmes.

Nekaltybės įvaizdis gyvuojatoliau, kaip mitas ir kaip prekė. O menas ir toliau užduoda nepatogius klausimus. Lucy Tatman tiki, kad persontinus nekaltybė sunku pasakyti, kaip bus, nors bet kuriuo atveju „bus geriau „materialiomis mergaitėmis“, nei būti priemone vyrams prisidengti nuo savęs pačių siaubo, būti panaudotoms, kad įtikintų jų tėsiams reikšmingumu. Ir galbūt vieną dieną jis galės suprasti užuominą ir pradėti kurti savo paties nekaltybę.“

Paroda veikia iki spalio 14 d.
Vytauto Didžiojo universiteto menų galerija „101“ (Laisvės al. 53, Kaunas)
Dirba pirmadienį–antradienį 13–17 val., trečadienį–penktadienį 11–17 val.

Frankenšteinas jau visai šalia

Pokalbis su Pedro Almodóvaru

Šiandien Lietuvoje pradėmas rodyti naujausias išpanų režisieriaus Pedro Almodóvaro filmas „Oda, kurioje gyvenu“ („Piel que habito“, Ispanija, 2011). Ta proga pateikiame Paweł T. Feliso pokalbjį su režisieriumi.

Ar kada nors norėjote būti moterimi?

O pats nenorėjote?

Būdamas vaikas – taip.

Būtent. Juolab kad vaikystėje moterys man buvo vienintelis atsparsos taškas. Mano motina, tetos, kaimynės – tai buvo kerintis pasauly. Kitas, nes buvau berniukas. Kartais keistas, bet pirmiausia prijaukintas ir nepavojingas berniukas.

Ar todėl taip dažnai Jūsų filmuose pasirodo transvestitai ir transsekstualai?

Tai viena pagrindinių svajonių – pamatyti save priešingos lyties. Man tai iššūkis pačiam Dievui, kuris kurdamas apsiriko ir įmetė žmogų į jam netinkamą, svetimą kūną. Bet tai ir būdas patvirtinti savo tapatybę. Surasti ją ir save apibrėžti. Transsekstualai yra tarsi mitinės būtybės, nes prisiima dievišką vaidmenį – atsisako fizišumo, kuriam ne turime įtakos, ir tampa tuo, kuo jaučiasi iš tikruju.

Jūsų filmuose lytis tampa tik išorine kauke, „oda, kurioje gyvenama“. Jūs nuosekliai rodote ne iki galo apibrėžtus personažus, pakibusius tarp lyčių ir seksualinės orientacijos.

Esame pernelyg daugiaiprasmiški, sudėtingi ir mīslingi, kad būtume sudėlioti į stalciukus. Sakome „vyrai“, „moterys“, bet iš tikruju jau nebėliko vyriškumo ir moteriškumo. Turime savyje daug spalvų – šiandien galiu apsišverkti per melodramą, o rytą žiūrėti boksą. Pasaulis pernelyg įdomus, kad išgyventum jį viename iš viršaus apibrėžtame vaidmenyje.

Bet naujame Jūsų filme „Oda, kurioje gyvenu“ atsiranda kažkas nauja – pagrindinis personažas nenori keisti lyties, bet yra priverstas tai padaryti.

Pirmą kartą pagalvojau, kad transsekstualizmas gali būti ne tik išsilaisvinimas, bet ir bausmė. Žiauri prievara žmogaus tapatybei. Puikiai besijuantiantis savo vyriškoje odoje Vincentė visiškai pažeminamas, nes paverčiamas moterimi. Bet tai ne Dievo klauda, o plastinės chirurgijos specialisto, žmogiškojo demiuurgo, kuris valdo kūną, kerštas.

Kūnas yra mūsų kalėjimas?

Kūnas mus visada aproboja. Vincentė tampa siaubingo eksperimento auka, bet juk mūsų kūnas stebina mus kiekvienu dieną. Jis nesileidžia kontroliuojamas, elgiasi kitaip, nei norėtu smegenys. Pats jautriusias

žmogus turi kovoti su ribomis, kurių nužymiai mūsų kūniškumas. Ar aš ir tasai veidrodyje tikrai yra tas pats asmuo?

Šia prasme Vincentė eina keliu, pažistamu mums visiems, – jis turi susitaikyti su savo kūnu.

Taip, nes nori išlikti. O norėdama išlikti turi priimti realybę, net jei ji siaubinga. Žinoma, tai ilgas procesas. Svarbi filmo scena, kai Vincentė jau tampa Vera ir gauna suknelę, kurią turi apsilikti. Tai pirma akimirką, kai jis suvoka savo lytį. Ir reaguoja isteriskai – mėto suknelės, galiausiai jas plėšo kaip žvėris. Pakiau aktorei Elenie Anai: „Šok ant lovos, tarsi būtum tigras arba katė. Turi būti laukinė.“ Kitas etapas yra laukimas. Izoliuota nuo visų, uždrausta kambarje Vera laukia akimirkos, kai galės pabėgti. Bet ji nėra visiškai viena – laukiant jai padeda jogi ir personažai, kuriuos matė pas Louise Bourgeois.

Kodėl jogi?

Nes leidžia kontroliuoti kvėpavimą. Nickad neužsiemiau jogą, apskritai netinku jokiems fiziniams pratimams. Bet draugai man pasakojo, kad maksimaliai susikoncentruvau į kvėpavimą galima beveik atskirkinti nuo savo kūno. Todėl Vera taip dažnai rašo ant sienos „Respiro“: jei žinau, kad kvėpuoju, vadinas, vis dar gyvenu.

Louise Bourgeois darbai padeda Verai tapti menininke?

Nežinau, ar tai, ką jis daro, galima pavadinti menu. Bet jai tikrai reikia kažko, kas padėtų kovoti su laiku. Bourgeois pavarde žinojau anksčiau, pamenu garsių Roberto Mapplethorpe'o fotografių. Prieš kelerius metus pamačiau jos skulptūrų parodą Londono „Tate Modern“ galerijoje. Jos nepaprastos – jausmingos, nuostabai rodančios moteriškumą ir moters seksualumą. Tada baigiau rašyti scenarijų ir pagalvojau, kad personažui tai – idealus pavyzdys. Kad išgyventų, Vera turi peržengti lyties ribas, pamatyti save kitamei ir svetimame.

Galų gale jai tai pavyksta.

Nes esame ne tik kūnas. Chirurgas Robertas padaro Vincentei radikalų operaciją, bet negali kontroliuoti to, ką vadiname siela. Būtent todėl ir esame žmonės. Jei „Oda, kurioje gyvenu“ ir turi kokią mintį, ji apie tai, kad kiekvienas iš mūsų savyje turi kažką ypatingą, kažką unikalaus, ko niekas kitas negali padiesti. Kai kasyta neliečiamai ir priklausuo tik mums. Vienoje filme scenų Vera grįžta namo į mato merginą Kristiną, kuri jai patiko, kai Vera dar buvo Vincentė. Jis vis dar geidžia Kristinos. Taip ji atsirevanšuoja chirurgui, kuris galėjo pakeisti odą, bet ne tai, kas slypi po ja.

Kaip ir Mary Shelley romane apie Frankensteiną – kūrėjas negali

kontroliuoti to, kurį sukūrė.

Sąsajos su Frankensteiniu akivaizdžios, bet pats pastebėjau jas gana vėlai. Iš pradžių perskaiciau Therry Jonquet romaną „Tarantulas“. Ilgai bandžiau jį pamiršti, nes nenorėjau pažodinės ekranizacijos. Net galvojau apie nespalvotą nebylų filma *a la* Fritzas Langas, nors labiausiai ikyvėpė Georges'o Franju „Akys be veido“. O Frankensteinas? Tai – pagrindinis kultūros mitas, nuo kurio neįmanoma pabėgti. Mary Shelley Frankensteinas buvo naujasis Prometėjas. „Odoje, kurioje gyvenu“ Antonio Banderaso suvaudintas chirurgas greičiau yra mokslininkas teroristas. Jis puikiai pritampa pašaujyje, kuris remiasi valdžios teroru. Tai vis labiau nematomas, rafinuotas teroras, dabar jo yra ir politikoje, žiniasklaidoje, versle, ir medicinoje bei genetikoje.

Tai, kas Mary Shelley buvo fantazija, dabar tampa tikrove.

Kai pradėjau rašyti scenarijų, maniau, kad tai bus mokslinės fantastikos filmas. Bet per šešerius metus viskas pasikeitė. Be jokių problemų galima perkelti genetinę informaciją į kitos rūšies lastelę. Gali sumaišyti kiaulės odos ir žmogaus odos atsparumą. Tokios manipulacijos atliekamos gyvūnam, augalams, dirbtinėms medžiagoms. Galima jas atliki ir žmogui. Oficialiai

pasinaudoti. Rodyti iki tol uždraustus arba į pakraščius nugrūstus dalykus. Staiga buvo galima žavėtis lyg vaikui: „Dieve, kick čia spalvų!“ Bet vienas dalykas nepasikeitė – iš pat pradžių svarbiausia man buvo visiška moralinė personažų autonomija. Tie, kurie dažnai laikomi keistuoliais, kitokiais arba bepročiais, mano filmuose turėjo teisę gyventi ir elgtis savaip.

„Oda, kurioje gyvenu“

jau daugiau, nes mokiausi kunių seminarijoje. Bet viską pamiršau.

Visk?

Bažnyčia man jau net ne praeities šmékla – neprivalau su ja kovoti, nes jis neturi man jokios įtakos. Išaugau toje religijoje, bet brendimas 5-ajame ir 6-ajame dešimtmeciais tarp kunių ir labai religingu draugų man sukelia asociacijas tik su skausmu. Dabar nesu tikintis, bet esu dvasingas žmogus. Tik ne religine prasme. Nemanau, kad sielai būtų svarbi konkreti religija. Negalima suvesti dvasingumo įki dogmų. Tai sudėtinga tema, kuri paskutiniu metu mane itin domina. Greičiausiai apie tai mano būsimas filmas. Bet jokių smulkmenų apie jį neišgirsite.

Tačiau pasirodė informacija, kad dabar kursite žanrinį kiną, o „Oda, kurioje gyvenu“ filmuojant buvo vadinama siaubo filmu.

Neturin supratimo, kaip apibrėžti šį filmą. Bet jei kas nors nusipirkis bilietą, nes norės pamatyti siaubo filmą, labai nusivils. Nenorėjau gąsdinti. Filme nėra krauso, nukirstų rankų ir iš spintos iššokančių lavonų. Jei ko ir galima išsigąsti, tai to, kaip labai būname vieni kitiems žiaurūs ir kartu beginkliai. Nekuršiu žanrinį filmą, nes netikiu tokiu kinu. Dabar joks režisierius nebera toks nekaltas, kad sukurtų gryną melodramą, miuziklą ar trilerį kaip 4-uoju ar 5-uoju dešimtmeciais. Galima tik jungti skirtinges elementus į naują visumą. Kai Ispanijoje kalbame apie skirtinges kino žanrus – siaubo filmą, komediją ar trilerį, vadiname juos vienu žodžiu – „genero“ (rūšis). Panašiai ir kalbėdami apie moterį ir vyra. Gal iš to vieno žodžio randasi ir manino kinas – skirtingu žanru ir skirtingu lyčiu junginys.

Tačiau paskutiniai Jūsų filmai skiriasi nuo 9-ajame ir 10-ojo dešimtmecchio pradžioje kurtų barokų, pankiškų „Aistrų labirinto“, „Kā pādariai, kad to nusipelniu“ ar „Tamosje“.

Atėjau į kiną specifiku metu – tai buvo naujos demokratijos Ispanijoje pradžia, kai ir kinas turėjo surengoti i ligus Franco valdymo metus. Atsirado laisvė ir reikėjo ja-

pasinaudoti. Rodyti iki tol uždraustus arba į pakraščius nugrūstus dalykus. Staiga buvo galima žavėtis lyg vaikui: „Dieve, kick čia spalvų!“ Bet vienas dalykas nepasikeitė – iš pat pradžių svarbiausia man buvo visiška moralinė personažų autonomija. Tie, kurie dažnai laikomi keistuoliais, kitokiais arba bepročiais, mano filmuose turėjo teisę gyventi ir elgtis savaip.

Bet pripažįstate, kad pastaruoju metu surimtejote?

Juk jau esu senas... Vis dažniau prisiliečiu mirties, laiko tėkmės temų – mano amžiuje tai normalu. Kadaisė viskas sukosi aplink seksą, nes tik taip galėjau susigrumti su mirtimi. Dabar už nugaros jaučiu jos kvėpavimą ir jau nebijau pasižiūrėti jai į akis.

Ar prisimenate savo pirmą susitikimą su Antonio Banderasu?

Devintojo dešimtmecchio pradžia, ko gero, 1981-jeji. Pamaičiau jį sedintį su draugais ir iškart pasakiau, kad turi vaidinti kine. Pirmajame mano filmų, kuriamo jis pasirodė, Banderasui teko eiti gatve, susitikti pagrindinių personažų ir tik pasižiūrėti į jį – su simpatija, bet kartu su liūdesiu veide. Banderasas tai suvaidino idealiai – iki šiol jo akyse aistra, sumišusi su melancholija.

Nedirbote kartu per dvidešimt metų. Ar per tą laiką jis pasikeitė?

Man ne. Banderasui penkiasdešimt, jis turi šeimą, gyvena JAV, bet net po visų tų „Zoro“ neprarado spindesio. Jis nieko nebuvo išparuoja daryti, bet pasiūlė dosniai: „Pedrito, pasakyk, ko nori, ir aš tai padarysiu.“ Pasakiau, kad gali pamiršti apie hollywoodinę karjerą ir vaidinti kaip tada, kai buvome jauni.

Vis dar rašote iškart kelis scenarius?

Taip. Vieną angliskai, ir dėl jo jaudinuosi, nes darau tai pirmą kartą. Kitą – beprotišką, pamūšių, šiek tiek iš senų laikų. Dar kitą ispaniškai – apie motinas. Tiksliau, apie motinų donkichotiškumą, kuris viada mane jaudino labiausias.

PAGAL „DUŽY FORMAT“
PARENGĘ KORA ROČKIENĖ

Juos traukia blogis

Krėsle prie televizoriaus

Kol Vladimiras Putinas dar tik gąsdina Vakarus savo planais „sunkinti sovietų žemes“, o jo spaudos atstovas palankiai vertina politiką Leonidą Brežnevą, verta išižūrėti į svarbiausią Putino priesą – kadaise vieną turtingiausių Rusijos žmonių, o dabar kalinį Michailą Chodorkovskį. Vokiečių režisierius Cyril Tuschi filmas „Chodorkovskis“ (LTV, 10 d. 21.15) šiemet buvo

parodytas Berlinalėje, specialiai jo pasižūrėti į Berlyną net atvyko rusų politikų opozicionierių desantas. Tačiau filmas greičiau skirtas ne tiems, kurie jau ne vienus metus sekia Chodorkovskio proceso eiga, o tiems, kurių žinios apie šiuolaikinę Rusiją vis dėlto gana miglotos. Režisierius pabandė objektiviai atsakyti į klausimą, kas iš tikrujų yra buve naftos koncerno „JUKOS“ vadovas – idealistiškai mąstantis socialistas, nepriklasomą politiką bandęs igvendinti kapitalistas ar tiesiog nusiskaltėlis, kaip teigia tas pats Putinas. Tuschi aiškinė: „Nenorėjau Chodorkovskio rodyti nei velniui, nei juo labiau šventuoju. Paprasčiausiai stengiausi patiekti įvairiapusi šio žmogaus portretą.“ Filmas sukėlė daug diskusijų, o susidomėjimą paskatinė ir keli paslaptingi išsilaužimai į režisierius butą ir studiją „Chodorkovskio“ premjeros Berlyne išvakarėse. Filme panaudota archyvinė medžiaga, interviu su buvusiais Chodorkovskio bendradarbiais, šeima, rusų ir Vakarų politikais. Filmo muziką, skirtą Chodorkovskiui, sukūrė vienas didžiųjų šių dienų kompozitorių Arvo Pärtas.

Darreno Aronofsky filmas „Imytininkas“ (TV3, 9 d. 21 val.) prieš porą metų buvo apdovanotas Venecijos kino festivalio „Auksiniu lietu“ ir sugražino į kiną taip pat į tradicinius rėmus nelabai telpantį aktorių Mickey Rourke'ą, kuriam, nusižengęs taisylėms (filmui skiriamas tik vienas apdovanojimas), festivalio žiuri skyrė geriausio aktoriaus prizą.

Rourke'as filme vaidina buvusią imtynių žvaigždę. Paskutinius dvi-dešimt metų Rendis ritasi žemyn ir nesugeba užmegzti paprastų žmogiškų kontaktų, nors bando atgavinti santykius su dukra ir saugoti ryšį su senstančia striptizo šokėja. Kadaisiojo gyvenimo variklis buvo imtynių reginys ir gausūs gerbėjai. Tačiau po patiro infarkto kiekviena kova gali baigtis liūdnai. Vis dėlto nugali ryžtas kautis, Rendis nori vėl eiti į ringą. Panašiai atsitiko ir su Rourke'u: režisierius tiesiai paskakė aktoriui, kad jis pats sužlugdė savo karjerą ir šis filmas jam yra paskutinis šansas irodysti, kad jis tikrai yra didis aktorius.

Matyt, suvokdamas, kad pasakoją dar vieną holividžišką istoriją apie paprastą žmogų, sugebanti prisikeliti iš pelenų, režisierius nusprendė pasirinkti tokiomis istorijoms nebūdingą dokumentinį filmavimo stiliumi. Kartu su operatore Maryse Alberti jie filmavo didžiulėse parduotuvėse ir gatvėse. Kürėjus nustebino, kad žmonės, pasirodo, yra jau taip pripratę prie kamerų, kad visai į jas neberegauja.

Rendj vaidinti norėjo Nicolas Ca-

„Blogas policininkas“

ge'as. Jis net buvo pradėjęs mokyti imtynių. Neabejoju, kad tos pamokos jam praverė kitoose filmuose. Šią savaitę pamatysime kelis, kuriuose vaidina Cage'as. Marko Stevano Johnsono 2007 m. „Tamos baikeris“ (LNK, šv. 7 d. 21 val.) – tai dar viena komikso ekranizacija. Kad išgelbėtų tėvą, patekus į avariją, baikeris Džonas pardaudo savo sielą velniui. Kaina didelė: die-ną Džonis yra žmogus, naktį jis tampa sielą, kurios patenka tiesiai į pragara, medžiotuoj. Tačiau kai grėsmė iškils mylimai merginai (gražioji Eva Mendes), herojus bus priverstas susikauti su šeimininku. Nors filmo kūrėjai perspėja, kad ja-me gausu scenų, galinčių neigiamai paveikti jautresnius žūrovus, manau, kad mūsiškiai jau užgrūdinti „Šok su manimi“ ir lietuviškų pokalbių šou, nes baisiau už gąsdinančius ar bandančius juokauti jų ve-dėjus nieko būti negali.

Daug rimtesnis aktoriaus išban-

dymas buvo 2009 m. Wernerio Herzogo filmas „Blogas policininkas“ (LNK, 9 d. 23.15). Perdirbiny sisa-dia sukelia problemų, juolab kad Abelio Ferraros filmas, manau, neišsitrynė iš žūrovų atminties pirmiausia todėl, kad Harvey Keitilis jame sukūrė nepamirštamą blago leitenanto vaidmenį. Herzogas, be abejo, taip pat stengesi išvengti palygi-nimų, veiksma iš Niujorko perkėlė į Naujajį Orleaną, o dramatizmą turėjo sustiprinti ten stūautės Katrinos uraganas. Būtent norėdamas nu-malšinti katastrofos metu patirtos traumos skausmą, Cage'o policininkas Terensas be saiko geria nuskausminamuosis. Jis nori būti ge-ras policininkas, bet nusikaltėliai išsibrauna ir į jo gyvenimą, nes Terensas myli prostitutę (vėl Eva Mendes). Stojęs skersai kelio įtakingam narkotikui prekeiviniui, herojus suvo-kia, kad iškilo grėsmė ne tik jo kar-jerai, bet ir gyvybei. Regis, labiau sutirštinti siužeto negalėtų net Ho-

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Apsisaugoti neįmanoma

Nauji filmai – „Užkratas“

Živilė Pipinytė

Prieš kurį laiką skaičiau spaudos pranešimą, kad Stevenas Soderberghas rengiasi palikti kiną ir atsidėti tapybai. Tą žinutę prisiminiau pasižūrėjusi naujausiai režisierius filmą „Užkratas“ („Contagion“, JAV, 2011). Pagalvojau, kad kurdamas jį Soderberghas, matyt, ir pasijuto nebenorūs daugiau būti kino režisierius.

Iš pirmo žvilgsnio „Užkrate“ yra viskas, ko iš „arthauzinio“ kino laukia angažuotas žūrovas ir net anti-globalistas. Soderberghas bando diagnozuoti šių dienų pasaulio būseną, pasitelkdamas kraštutinę, bet visai ne fantastišką situaciją: kas būtų, jei atsirastų oru perduodamas virusas, prieš kurį bejėgė šiuolaikinė medicina? Per kiek laiko su juo susidorotų medikai, kaip visuomenę apėmuisi paniką valdytų jėgos struktūros ir politikai, kas būtų dėl visko kaltas ir kas išgyventų.

Pirmuojuose kadruose Soderberghas paleidžia dabar ne vieno režisieriaus pamėgtą laiko skaityklių. Filmo laikas skaiciuojamas nuo

antros dienos, kai graži blondinė (Gwyneth Paltrow) akivaizdžiai prastai pasijutusi kalba su savo meiliužiu. Amerikietė grįžta iš komanduotės Honkonge į namus JAV, ji miršta beveik iškart, vos peržengu-si namų slenkstį. Taip prasideda staigū mirčių sekla – ji fiksuoja į Honkonge, ir Kinijoje, ir JAV. Mokslininkai palyginti greitai išsi-aškina, kad virusas atsirado iš ši-kosparnio ir kiaulės kontakto, bet vakciną sukurti bus daug sunkiau.

Epidemija ima plisti, tarp jos au-kų ir ryžtingą infekcinių ligų gydytoja, kurią suvaidino po ilgokos pertraukos į kiną sugrįžusi Kate Winslet. Didvyriška ir pasiaukojanti jos he-rojė trumpam smėkšteli ekrane ir išnyksta iš jo filmui neipusėjus. Tada didvyriškumo estafetę perima kitia gydytoja (Marion Cotillard), kurią Pasaulinė sveikatos organizacija iš Ženevos siunčia į Honkongą, o čia ją pagrobia vietas gyventojai. Jie išsitinkin, kad taip kaimeliniu, kuriame atsiuria įkaitę, pirmiau atiteks vakcina.

Soderberghas rodo ir tuos, ku-

riems epidemija pirmiausia yra pa-sipelnymo šaltinis. Šlykšiausias fil-mo personažas yra Jude'o Law su-vaidintas interneto žurnalistas, apsimetęs tūrimosi žurnalistikos apaštalui, kritikuojantis valdžią ir medikus, bet sugebantis užsidirbt iš savo siūlomų apsaugos priemo-nių ne vieną milijoną. Taip nebūtų, jei jo nepalaikytų draudimo kom-panijos.

Soderberghas nori viename filme atskleisti visus mechanizmus – ir kaip globaliame pasaulyje sklinda užkratas, ir kaip pasaulis pasiren-ges su tuo kovoti, ir kaip prie to pri-siededa (ar atvirkščiai) žiniasklaida, ir kaip veikia globali korupcija. „Už-krate“ nerā pagrindinio veikėjo, bet beveik dešimt jo personažų ir turi at-skleisti tą mechanizmą, tiksliau, skir-tingus jo aspektus – pradedant Matto Damono suvaidinta asmenine išduoto našlio tragedija ir baigiant užkrato pradžia. Pirmąjį epidemijos dieną Soderberghas parodo fil-mo pabaigoje: laikrodis atsisuks atgal ir pagaliau pamatysime, kaip užsikrētė Paltrow herojė. Bet detek-

tyvinio siužeto „išrišimo“ Soderberghui aiškiai neužteks, todėl jis pasi-telks ir antiglobalistinę iliustraciją – galingą amerikietišką žemkasę pira-mapradžiu grožiu dvelkiančiose Pietų Azijos džiunglėse.

Soderberghas – patyręs režisie-rius. Jis vienodai sėkminges imasi ir stilingų kriminalinių ar psicholo-ginių dramų („Geras vokietis“, „So-liaris“, „Oušeno vienuoliukas“), ir socialiai ar politiškai angažuotu fil-mu („Erina Brokovič“, „Narkotiku-kelias“, „Che“, „Informatorius“). Bet iškart angažuotumas akivaizdžiai pavirto klišėmis ir privertė su-abejoti seniai naudojamu politinio kino priemonių veiksmingumu. Skubant papasakoti daugybės personažų istorijas, lakstant iš vieno žemyno į kitą dingo tiesa ir apie pasaulį, ir apie žmogų. Ji buvo supaprastinta iki laikraštinių frazių ar televizi-

jos žinių laidų konstatacijos. Panai-šiai prieš kelerius metus atsitiko ir talentingam švedų režisieriu Lukasui Moodyssonui, kuris į antigloba-listinį filmą „Mamutas“ sudėjo, ko gero, visas politiškai angažuoto šių dienų kino klišės. Po „Užkrato“ pa-sijutau tarsi pasižūrėjusi televizijos laidą, kurios autoriai teisingas min-tis norėjo pailiustruoti sukreciančias vaizdais. Sutinku, į bendrą kąpa, pas-kubomis iškastą nuo šalčio sustingu-o Amerikos didmiesčio centre, guldoma Kate Winslet herojė įsimena ilgam, o niekšą Law žurnalistą kasi-dien prisiminsime išjungę „tūrima-sias“ televizijų laidas. Bet atskiri epi-zodai taip ir nesugulė į minties ar režisieriaus vizijos suvienytą visu-mą. Ir tai jau ne tik Soderbergho, bet ir viso dažnai aktualiomis idé-jomis ir populiariais vardais speku-liuojančio kino bėda.

Parodos	LDS Pamėnkalnio galerija <i>Pamėnkalnio g. 1/13</i> „Gucio – stebuklų šalyje“, skirta 100-osioms Czesław Miłoszo gimimo metinėms	Galerija „Meno parkas“ <i>Rotušės a. 27</i> Estijos tekstilės ir šiuolaikinio meno paroda	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS	Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22</i> XX a. Lietuvos dailės ekspozicija nuo 11 d. – paroda „Vytutas Šerys. Retrospektiva“	Maironio lietuvių literatūros muziejus <i>Pilies g. 40</i> nuo 7 d. – II tarptautinio Žvėryno plenero paroda „Žvėryno reminiscencijos“	Dailė
Nacionalinė dailės galerija <i>Didžioji g. 4</i> Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Japonijos fondo paroda „Rankdarbiai: tradicijos ir meistriskumas“	Teatro, muzikos ir kino muziejus <i>Vilniaus g. 41</i> iki 10 d. – Arvydo Kašausko tapybos darbų paroda iš ciklo „Menas senuosiuose Lietuvos dvaruose 2011“ iki 8 d. – Algimanto Puipos tapyba	Ryšių istorijos muziejus <i>Rotušės a. 19</i> Miglės Kosinskaitės tapybos paroda „Monogramija“	Tikrai verta suspėti į tapytojos Agnės Jonukutės parodą „Pagalvojau dar kartą apie tai“. Jonukutės darbai verčia suklusti ir imti stebėti giliau. Menininkė tuščiuose šaltuose interjeruose įsiklauso į tušumas, pauzes, gaudo šviesos grožį. Tokia tapyba žudo žodžius ir labai smarkiai veikia. Paroda „Senamiesčio menininkų galerijoje-dirbtuvėje“ (Totorių 22–4, Vilnius) veikia iki spalio 9 d. Galerija dirba pirmadienį–šeštadienį 11–18 val.
Vilniaus paveikslų galerija <i>Didžioji g. 31</i> Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Japonijos fondo paroda „Rankdarbiai: tradicijos ir meistriskumas“	Galerija AV17 <i>Aušros Vartų g. 17</i> iki 11 d. – Mari Relo-Šaulys ir Adolfo Šaulio paroda „Next Last“	Galerija „Aukso pjūvis“ <i>K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53</i> nuo 11 d. – Laimos Drazdauskaitės ir Audronės Petrašiūnaitės tapybos paroda iš ciklo „Duetai“ iki 13 d. – Wernerio J. Meyke's darbų paroda „Babilonas arba rašmenys ant sienos“	Teatras
Taikomosios dailės muziejus <i>Arsenalo g. 3 A</i> Paroda „Gotika. Renesansas. Barokas – Valdovų rūmų interjero vertybės“ Paroda „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų radiniai“	Savicko paveikslų galerija <i>Trakų g. 7</i> Simono Gutausko tapybos paroda „Prarasti miestai“	Galerija „Balta“ <i>M. Valančiaus g. 21</i> Laimos Oržekauskienės paroda „Penkiasdžintmetės. Pitijos“	Spalio 7 ir 8 d. 20 val. Vilniuje, „Menų spaustuvės“ Juodojoje salėje, – festivalio „Sirenos“ užsienio programos baigiamasis spektaklis „Super Night Shot“ (trupė „Sob Squad“, D. Britanija, Vokietija). Reginys skirtas netradicinio provokuojančio socialinio teatro mėgėjams.
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenala <i>Arsenalo g. 1</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje Lietuvos valstiečių būties kultūra Kryždirbystė Stanislovo Žvirgždo paroda „Lietuviški peizažai“	Galerija „Actus magnus“ <i>Pilies g. 36–44</i> iki 13 d. – Martos Vosylūtės tapybos paroda „Motyvas vertas grieko“	KLAIPĖDA KKKC parodų rūmai <i>Aukštoji g. 1 / Didžioji Vandens g. 2</i> Danijos šiuolaikinio meno paroda „Bedlamas. Apie normalumą ir kitas manijas“ nuo 7 d. – Algimanto Švégždos tapybos ir piešinių paroda	Tiems, kurie dar nežino, kad Vilniaus teatras „Lélė“ vaidina ir spektaklius suaugusiems, spalio 16 d. 18.30 val. patariame apsilankytį premjeroje – dailininko Vitalijaus Mazūro ir poetės Daivos Čepauskaitės spektaklyje „Jūratė ir Kasautas“ . Eksperimentiniame spektaklyje vaidina jauni šio teatro aktoriai.
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26</i> K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija <i>Lankymas antradienių–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>	„ARgenTum“ galerija <i>Latako g. 2</i> Rūtos Petronytės paroda „Vagišiai“	Galerija „Baroti galerija <i>Aukštoji g. 3/3a</i> Jūratės Mykolaitytės tapybos paroda	Spalio 13 ir 14 d. 18 val. Kauno dramos teatro puikioje naujoje Rūtos salėje įvyks premjera: suomių ir estų dramaturgės Sofi Oksanen pjesė „ Apsivalymas “, rež. Jonas Jurašas.
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9</i> Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija	Užupio galerija <i>Užupio g. 3</i> Ugnės Blažytės-Tamašauskienės ir Dano Tamašausko juvelyrės paroda „D.U.“	Klaipėdos galerija <i>Daržų g. 10 / Bažnyčią g. 4</i> Evaldo Bernoto paroda „Sąsajos“	Modernių teatro formų, teatro netradicinėse erdvėse išsiilgusiems pažūrių krašto žiūrovams skirtas OKT teatro spektaklis M. Gorkio „Dugne“ (spalio 8 d. 18 ir 20 val. Klaipėdoje, Švyturio menų doke).
Šiuolaikinio meno centras <i>Vokiečių g. 2</i> Algimanto Kunčiaus paroda „Kino užrašai: 1979–1984“ iki 16 d. – Afrikos fotografijos bienalė „Bamako“	Užupio meno inkubatorius <i>Užupio g. 2A</i> iki 14 d. – Gedriaus Bagdonio tapyba	ŠIAULIAI Galerija „Laipptai“ <i>Žemaitės g. 83</i> iki 12 d. – Antano Visockio ir Virginijos Visockytės kūrybos darbų paroda „Tapybinis duetas“	Kinas
„Lietuvos aid“ galerija <i>Trakų g. 13</i> Paroda „Erdvė Nr. 5“	Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija <i>Vilniaus g. 39/6</i> iki 15 d. – dailės studijos „Paletė“ paroda	PANEVĖŽYS Dailės galerija <i>Respublikos g. 3</i> Paroda „Panevėžio dailės dienos 2011“	Filosofinio kino grynuolis – naujausias vengru režisieriaus Bèlos Tarro filmas „Turino arklys“ Tarptautinio Kauno kino festivalio programoje „Skalvijos“ kino centre (8 d. 19 val.; 9 d. 21 val.)
LDS galerija „Kairė-dešinė“ <i>Latako g. 3</i> iki 15 d. – tarptautinio fotografijos meno festivalio „In focus 2011“ paroda „Suasmenintas pasaulis: šiuolaikinė japonų fotografija“	Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras <i>Naugarduko g. 10/2</i> Paroda „Pražuviusios civilizacijos ženkli. Litos sinagogos ir tradicinio meno simboliai“	Galerija XX <i>Laisvės a. 7</i> Paroda „Panevėžio dailės dienos 2011“	Vilniaus mažasis teatras 7 d. 18.30 – Y. Rezos „ATSITIKTINIS ŽMOGUS“. Rež. – J. Vaitkus 9 d. 18.30 – „DIDYSIS ERICKAS MAŽAJAME TEATRE“ V tarptautinis lenkų teatrų festivalis 13 d. 19 val. – „MANO ANGELAS DEŠINYYSIS – MANO ANGELAS KAIRYYSIS“ (Vilniaus lenkų teatro studija)
„Arkos“ galerija <i>Aušros Vartų g. 7</i> iki 8 d. – Algirdo Taurinskio tapyba Tekstilės miniatiūrų bienalė „Išnykti / Išlikti“	Dailininkų menė <i>Šeimyniškių g. 23</i> Svajūno Armono tapyba	Fotografijos galerija <i>Vasario 16-osios g. 11</i> iki 16 d. – Dariaus Vaičekausko fotografijų paroda „Streets of Arles“	14 d. 19 val. – „WORKSHOP. Aktoriinė virtuvė“ (Lenkų teatras Maskvoje)
VDA galerija „Akademija“ <i>Pilies g. 44/2</i> iki 15 d. – grafinio dizaino II k. magistrantūros studentų paroda	Galerija „Šofar“ <i>Mėsinų g. 3A/5</i> nuo 7 d. – Pauliaus Arlausko paroda „Mirtis“	Spektakliai	Valstybinis jaunimo teatras 7 d. 18 val. – M. Frayn – „TRIUKŠMAS UŽ KULISŲ“. Rež. – P.E. Landi 8 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ANGELŪ PASAKOS“. Rež. – V. V. Landsbergis (Salė 99) 8 d. 18 val. – P.E. Landi „STRIP MAN SHOW – VISKAS APIE VYRUS“. Rež. – P.E. Landi 9 d. 12 val. – „RONA PLĒŠKO DUKTĒ“ (pagal A. Lindgren apysaką). Rež. – D. Jokubauskaitė 9 d. 18 val. – A. Slapovskio „BAUSTI NEGALIMA PASIGAILĒTI“. Rež. – D. Tamulevičiūtė (Salė 99)
VDA parodų salės „Titanikas“ <i>Maironio g. 3</i> Dizaino ir Kostiumo dizaino katedrų 50-mečio jubiliejinės parodos	Kauno paveikslų galerija <i>K. Donelaičio g. 16</i> Kauno bienalė „Tekstilė 11: Dar kartą – šokam – pirmyn“	VILNIUS Nacionalinis operos ir baleto teatras 7, 8 d. 18.30 – W.A. Mozarto „FIGARO VEDYBOS“. Dir. – M. Staškus 9 d. 18 val. – M. Theodorakio „GRAIKAS ZORBA“. Dir. – M. Pitrėnas 12 d. 18.30 – „BARBORA RADVILAITĖ“ (pagal S. Vainiūno, A. Malcio, H.M. Góreckio ir kt. muziką). Dir. – R. Šervenikas 13 d. 18.30 – G. Donizietis „MEILĖS ELIKSYRAS“. Dir. – M. Pitrėnas 14 d. 18.30 – P. Čaikovskio „MIEGANČIOJI GRAŽUOLĖ“. Dir. – R. Šervenikas	11 d. 18 val. – Europos pjesių skaitymai. Lenkija, Čekija, Slovakija. V. Klimáček „SUPERMARKETAS“. Rež. – B. Latėnas 12 d. 18 val. – M. Norman „LABANAKT, MAMA“. Rež. – A. Latėnas, G. Storpirštis (Salė 99) 13 d. 18 val. – H. Ibseno „ŠMĖKLIS“. Rež. – A. Jankevičius (Salė 99) 14 d. 18 val. – I. Menchellio „KAPINIŲ KLUBAS“. Rež. – A. Latėnas
„Prospekt“ fotografijos galerija <i>Gedimino pr. 43</i> iki 15 d. – Stanislovo Žvirgždo jubiliejinė paroda	M.K. Čiurlionio dailės muziejus <i>V. Putvinskio g. 55</i> Kauno bienalė „Tekstilė 11: Dar kartą – šokam – pirmyn“	Nacionalinis dramos teatras Didžioji salė	OKT/Vilniaus miesto teatras 8 d. 18, 20 val. <i>Klaipėdoje, Švyturio menu doke</i> , – M. Gorkio „DUGNE“. Rež. – O. Koršunovas
Šv. Jono gatvės galerija <i>Šv. Jono g. 11</i> iki 15 d. – paroda „Aš mano man“	Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus <i>Putvinskio g. 64</i> Kauno bienalė „Tekstilė 11: Dar kartą – šokam – pirmyn“. Maximo Laura (Peru) paroda; „Texere“ paroda	Rusų dramos teatras	Rusų dramos teatras 7 d. 18 val. – M. Macevičiaus „PRAKEIKTA MEILĖ“. Rež. – A. Jankevičius 8 d. 12 val. – S. Aksakovo „RAUDONOJI GÉLELÉ“. Rež. ir dail. – J. Popovas 8 d. 18 val. – L. Tolstojaus „ANA KARENINA“. Rež. – E. Mitnickis (Ukraina)
Vilniaus rotušė <i>Didžioji g. 31</i> Aloyzo Stasiulevičiaus paroda „Kūrybos versmė“ iki 15 d. – Virginijos Onos Uždavinienės miniatiūrų paroda „Demetros sodai“			

Teatras „Utopia“	8 d. 18 val. – J. Švarco „ŠEŠELIS“. Rež. – N. Ogaj-Ramer
15, 16 d. 19 val. „Menų spaustuvės“ Juodojoje salėje – F. García Lorcos „PUBLIKA“	9 d. 12 val. – G. Solovskio „SKIRIAMA PRINCESEI“. Rež. – J. Javaitis
Rež. – G. Varnas	9 d. 18 val. – R. Lamoureux „SRIUBINĖ“. Rež. – N. Mirončikaitė
Teatr festivalis „Sirenos“	Vilniaus Mažojo teatro spektakliai
7, 8 d. 20 val. „Menų spaustuvėje“ – „SUPER NIGHT SHOT“ (Gob Squad, D. Britanija, Vokietija)	13 d. 18 val. – P. Hackso „AMFITRIONAS“. Rež. – A. Areima
KAUNAS	14 d. 18 val. – „KOVA“ (pagal F. Kafkos kūrybą). Rež. – P. Ignatavičius
Kauno dramos teatras	PANEVĖŽYS
7 d. 18 val. Mažojoje scenoje – T. Guerra „KETVIRTOJI KEDÉ“. Rež. – R. Atkočiūnas	J. Miltinio dramos teatras
8, 9, 15 d. 12 val. Penktuoje salėje – PREMJERA! L. Carrollio „ALISA STEBUKLŲ ŠALYJE“. Adaptacijos aut. ir rež. – E. Piotrowska	7 d. 18 val. – F. Goodrich, A. Hacketto „VISADA TAVO. ANNA FRANK“. Rež. – V. Jevsejevas
8 d. 18 val. Mažojoje scenoje – Š. Aleicheimo „MENDELIO MILIJONAI“. Rež. – A. Pociūnas	8 d. 17 val. – G. Grekovo „HANANA, KELKIS IR EIK“. Rež. – R. Augustinas
13 d. 18 val. Mažojoje scenoje – J. Smuulo „SVEČIUOSE PAS PULKININKO NAŠLĘ“. Rež. – D. Juronytė	9 d. 12 val. – S. Maršako „KATÉS NAMAI“. Rež. – V. Mazūras
13, 14 d. 18 val. Rūtos salėje – PREMJERA! S. Oksanen „APSIVALYMAS“. Rež. – J. Jurašas	9 d. 17 val. – J. Poiret „BEPROTISKAS SAVAITGALIS“. Rež. – A. Keleris
Kauno muzikinis teatras	12 d. 18 val. – „2 VYRAI IR 1 TIESA“. Rež. – A. Gricius („Domino“ teatras)
7 d. 18 val. – L. Fall „MADAM POMPADUR“. Dir. – J. Janulevičius	Koncertai
8 d. 18 val. – J. Strausso „VIENOS KRAUJAS“. Dir. – V. Visockis	Lietuvos nacionalinė filharmonija
9 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GRYBU KARAS IR TAIKA“. Dir. – V. Visockis	7 d. 17 val. Radviliškio kultūros centre – Lietuvos kamerinis orkestras. Solistai M. Rysanovas (altais, Ukraina), A. Sitkoveckis (smuikas, Rusija). Programoje A. Vivaldi, J. Woolricho, G. Kančelio kūriniai
9 d. 18 val. – G. Bizet „KARMEN“. Dir. – J. Geniušas	8 d. 19 val. Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje – Lietuvos nacionalinis simfoninių orkestras. Solistė D. Galvydytė (smuikas). Dir. – D. Pavilonis. Programoje J. Sibeliaus, C. Nielseno, P. Čaikovskio kūriniai
12 d. 17 val. – R. Rodgero „MUZIKOS GARSAI“. Dir. – J. Vilnonis	9 d. 16 val. Vilniuje, Taikomosios dailės muziejuje, – ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. – A. Vizgirda). Solistai R. Vaicekauskaitė (sopranas), A. Vizgirda (fleita), R. Beinaris (obojus), P. Biveinis (smuikas), R. Jasukaitis (violončelė), B. Vaitkus (klavesinas). Programa „Vunderkindas W.A. Mozartas Londone“
13 d. 18 val. – L. Adomaičio „DULKIŲ SPINDELSI“. Choreogr. – D. Bervingis ir G. Visockis	9 d. 16 val. Trakų pilies Didžiojoje menėje – Čiurlionio kvartetas. Solistė A. Krikščiūnaitė (sopranas). Programoje J. Haydno, L. van Beethoven, W.A. Mozarto kūriniai
14 d. 18 val. – E. Kálmáno „GRAFAITĖ MARICA“. Dir. – J. Janulevičius	15 d. 19 val. Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje, – orkestro muzikos koncertas Pasaulio muzikos dienoms, skirtoms Pakistane 2001 m. nužudytam JAV žurnalistui D. Pearlui atminti. Lietuvos nacionalinis simfoninių orkestras. Solistas P. Jacunkas (violončelė). Dir. – O. Grangeanas (Prancūzija). Programoje S. Revuelto, D. Šostakovičius, B. Bartóko kūriniai
Kauno mažasis teatras	16 d. 12 val. Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje, – teatralizuotas koncertas „Muzikos gėlės“. Šiaulių 1-osios muzikos mokyklos ir S. Sondeckio konservatorijos smuikininkai ir ansamblis „Fiori musicali“ (vad. – N. Prascevičienė). Dalyvauja solista J. Leitaitė (mecosopranas) ir S. Krinicas (gitara), aktorė V. Kochanskytė. Koncertmeisterė I. Vyšniauskaitė, I. Tautkuvienė. Koncerto rezisierė D. Storyk. Programoje J.S. Bacho, L. Mozarto, Ch.W. Glucko, G. Bizet, J. Offenbacho, H. Wieniawskio, P. de Sarasate's, M. de Fallos, F. Kreislerio, A. Piazzollo ir kt. kūriniai
7, 14 d. 19 val., 15 d. 18 val. – PREMJERA! G. Burke „GAGARINO GATVĖ“. Rež. – V. Balsys	16 d. 18 val. Elektrėnų meno mokykloje, 16 d. 16 val. Vilniuje, Taikomosios dailės muziejuje, – koncertas „iš baroko aukso fondo“. Baltijos Šalių muzikinių mainų programos „Baltic Concerts express“ dalis. Orkeistro „Sinfonietta Riga“ baroko ansamblis (Latvija). Programoje J. D. Zelenkos, F. Couperino, F.M. Veracini, A. Vivaldi kūriniai
13 d. 19 val. – „MOKĖK – DUOSIU“ (pagal G. Gugevičiūtės pjesę „Labas gyvenimas“). Rež. – V. Balsys	17 d. 18 val. Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje, – teatralizuotas koncertas „Muzikos gėlės“. Šiaulių 1-osios muzikos mokyklos ir S. Sondeckio konservatorijos smuikininkai ir ansamblis „Fiori musicali“ (vad. – N. Prascevičienė). Dalyvauja solista J. Leitaitė (mecosopranas) ir S. Krinicas (gitara), aktorė V. Kochanskytė. Koncertmeisterė I. Vyšniauskaitė, I. Tautkuvienė. Koncerto rezisierė D. Storyk. Programoje J.S. Bacho, L. Mozarto, Ch.W. Glucko, G. Bizet, J. Offenbacho, H. Wieniawskio, P. de Sarasate's, M. de Fallos, F. Kreislerio, A. Piazzollo ir kt. kūriniai
Kauno kamerinis teatras	18 d. 12 val. Žalias Žalias obuoliukas“. Rež. – A. Lebeliūnas
7 d. 18 val. – D. Zelčiūtės „KŪNO VARTAI“. Rež. – A. Dilytė	8 d. 18 val. – R. Kazlo programa „Nusileisk, dangau, ant žemės“ (poeto V. Šimkaus kūryba). Dalyvauja atlikėjai S. Stanevičius-Auglys (vibrafonas) ir G. Savkovas (akordeonas)
8 d. 18 val. – D. Čepauskaitės „KAVINĖ PAS BLEZA“. Rež. – S. Rubinovas	9 d. 12 val. – „KATÉS NAMAI“. Rež. – A. Stankevičius
9 d. 18 val. – P. Lagerkvisto „NEŪŽAUGA“. Rež. – S. Rubinovas	KLAIPÉDA
14 d. 18 val. – A. Strindbergo, A. Sverlingo „KARŠTAS ŠOKOLADAS“. Rež. – S. Rubinovas	Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras
8 d. 12 val. – „ŽALIAS ŽALIAS OBUOLIUKAS“. Rež. – A. Lebeliūnas	7 d. 18.30 – koncertas „Debiutai“
8 d. 18 val. – R. Kazlo programa „Nusileisk, dangau, ant žemės“ (poeto V. Šimkaus kūryba). Dalyvauja atlikėjai S. Stanevičius-Auglys (vibrafonas) ir G. Savkovas (akordeonas)	8 d. 18.30 – J. Strausso „ŠIKSNOSPARNIS“. Dir. – S. Domarkas
9 d. 12 val. – „KATÉS NAMAI“. Rež. – A. Stankevičius	9 d. 15 val. – J. Gaižausko „BURATINAS“. Dir. – D. Zlotnikas
Klaipėdos lėlių teatras	10 d. 12 val. – „APAPAS“. Rež. – G. Radvilavičiūtė
8 d. 12 val. – „LABAS, MAŽYLIS“. Rež. – K. Jurkštaitė	ŠIAULIAI
9 d. 18 val. – „APAPAS“. Rež. – G. Radvilavičiūtė	Šiaulių dramos teatras
7 d. 18 val. – M. Lado „LABAI PAPRASTA ISTORIJA“. Rež. – G. Padegimas	7 d. 18 val. – M. Lado „LABAI PAPRASTA ISTORIJA“. Rež. – G. Padegimas

Solistė M. Lukošiūtė (mecosopranas), aktorius M. Capas (skaitovas)

VILNIUS

Kongresų rūmai

8 d. 18 val. – kamerinis koncertas „Tango ritmu“. A. Puplauskis (fagotas), S. Maigienė (smuikas) (fortepijonas),

A. Balachovičius (akordeonas), D. Rudvalis (kontrabosas). Šoka V. Baututo ir A. Vasiliauskaitė. Programoje A. Piazzollo,

G. Kančelio, T. Makačino ir kt. kūriniai

14 d. 19 val. – M. Vitulskis (tenoras), Lietuvos valstybinis simfoninių orkestras.

Dir. – J. Geniušas. Programoje neapolietiškos dainos, O. Respighi, F. Mendelssohn-Bartholdy, G. Verdi kūriniai

15 d. 12 val. – koncertas vaikams „Pasaka“. O. Kolobovaitė (balsas), A. Doveikaitė-Rubinė (smuikas), D. Rubinas (kontrabosas), B. Asevičiūtė (fortepijonas), D. Vaitiekūnas (skaitovas)

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

11 d. 18 val. – Menų universitetu Okinavoje (Japonija) prof. M. Takahashi (fleita), L. Šimanauškaitė (arfa). Programoje

V. Persichetti, M. Tournier, P.O. Ferroud,

G. Scelsi kūriniai

14 d. 18 val. – japonų kompozitorius ir pianisto M. Hirai rečitalis. Programoje

W.A. Mozarto, F. Schuberto, F. Chopino, R. Schumannio, F. Liszto, I. Albenizo, M. Hirai kūriniai

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

12 d. 18 val. S. Vainiūno namuose –

J. Leitaitės kamerinio dainavimo klasės studentės M. Buožytė, S. Liamo, D. Rukšėnaitė, J. Karaliūnaitė. Dalyvauja T. Vaitkus (tenoras), N.D. Šernaitė (smuikas). Koncertmeisterė B. Asevičiūtė. Programoje

W.A. Mozarto, G.F. Händlio, L. van Bethoven, G. Verdi, P. Čaikovskio ir A. Šenderovo kūriniai

9 d. 14 val. Vilnius arkikatedroje bazilikoje – valstybinis choras „Vilnius“ (meno vad. ir dir. – P. Gylys), I. Milkevičiūtė (sopranas), D. Jozėnas (vargonai)

KAUNAS

Kauno filharmonija

14 d. 18 val. – A. Gilmanas (smuikas, Vokietija), Kauno miesto simfoninių orkestras (vad. – M. Pitrėnas). Dir. – M. Kadinas. Programoje P. Čaikovskio ir kt. kūriniai

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

9 d. 13 val. – Vilnius universitetu choras „Pro musica“, Oslo universitetu choras „Akademisk korforening“. Programoje

E. Griego, M.K. Čiurlionio kūriniai

Vakarai

VILNIUS

Vilniaus mokytojų namai

7, 8 d. kiemelyje ir Vilniaus gatvėje –

rudens paroda-mugė „Sodo kraite“

10 d. 18 val. – Etikos ir kultūros mokykloje.

Paskaita „Slaptieji Jėzus žodžiai: apie moterį įžengiančią į Dievo karalystę“.

Lektorius A. Žarskas

10 d. 18 val. Svetainėje – vakaras iš ciklo

„Pažinkime Vilnių“. Paskaita „Vilniaus senamiesčio restauravimo problemas“ ir ekskursija supažindinant su jomis.

Dalyvauja ir ekskursiją vedė architektas-

restauratorius E. Purlys

11 d. 18 val. Svetainėje – vakaras „Pasidainavimai su Veronika“: Dalyvauja Vilniaus mokytojų namų folkloro ansamblis „Srauna“

(vad. – V. Barkauskaitė)

12 d. 17 val. Svetainėje – Vilniaus vegetarių klubė. K. Vaištarienės knygos „Padékimė sau“ ir J. Skonsmano knygos „Baltijos gintaras svekatai ir grožiu“ pristatymas

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Alefas : [romanas] / Paulo Coelho ; iš portugalų kalbos vertė Laura Tupė. – Vilnius : Vaga, 2011

(Vilnius : BALTO print/Logotipas). – 264, [6] p. : žml. – Tiražas 8000 egz. – ISBN 978-5-415-02209-0

Baden Badeno nebus : [istorijos] / Undinė Radzevičiūtė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, 2011

(Kaunas : Spindulio sp.). – 128 p. – (Orientyrai, ISSN 2029-7068). – Virš. antr. ir aut.

nenurodyti. – Tiražas 1000 egz. – ISBN 978-9955-23-489-0 (jr.) : [14 Lt 17 ct]

Brandos amžius. Laisvės kelias : [romanas] / Jean-Paul Sartre ; [vertė Jūratė Karazijaitytė]. – Vilnius : Vaga, 2011 (Vilnius : BALTO print/Logotipas). – 388, [1] p. – Tiražas 1550 egz. – ISBN 978-5-415-02204-5 (jr.)

Crescendo : [romanas] / Becca Fitzpatrick ; iš anglų kalbos vertė Donatas Masilionis. – Vilnius :

Alma littera, 2011 (Kaunas : Spindulio sp.). – 356, [2] p. – Ciklo „Puolės angelas“ 2-oji knyga. –

Tiražas 2100 egz. – ISBN 978-609-01-0095-0 (jr.)

Dieveitė dėvi Gucci : [romanas] / Jemma Forte ; iš anglų kalbos vertė Aurelijus Kazbarienė. – Vilnius : Alma littera, 2011 (Kaunas : Spindulio sp.). – 309, [2] p. – Tiražas 2500 egz. – ISBN 978-609-01-0088-2 (jr.)

Herojų laiškai / Ovidijus ; [parengė ir] iš lotynų kalbos išvertė Eugenija Ulčinaitė. – Vilnius :

Mintis, [2011] (Kaunas : Aušra). – 195, [1] p. : iliustr. – (Europos literatūros paveldas. Antika). –</

„Užkratas“

Savaitės filmai

Anapus ***

Garsios švedų aktorių Pernillos August režisūro debiutas sugrąžina pastaraisiais metais skandinavų kine ne kartą matytus personažus ir motyvus. Pagrindinė filmo herojė – trisdešimt ketverių Lena (iš „Millenium“ trilogijos pažįstama Noomi Rapace) – vieną ryta sužino, kad ją nori pamatyti mirštanti motina. Lenos vyras ir dukters nežinojo, kad jos motina gyva. Šeima vyksta per visą Švediją į Lenos vaikystės miestą. Ją nuolat pasiveja prisiminimai apie skaudžius vaikystės īvykius ir tévų alkoholizmą, dramatiškai paženklintusius Lenos likimą. Ji vis dar negali atleisti ir motinai, ir sau tragisko jaunelio brolio likimo (Švedija, Suomija, 2010). (Vilnius)

Ir kaip ji viską suspėja? **

Filmas skirtas visoms toms, kurios tiki, kad galima suderinti sekmingą karjerą, laimingą šeimyninį gyvenimą ir kūrybišką vaikų auklėjimą. Postfeministinio kino ikonos Sarah Jessicos Parker suvaidinta Keitė būtent tokia. Ji – rūpestinga motina, mylanti žmoną ir puiki darbuotoja. Tokia puiki, kad jos siūlymas steigti naują investicinį fondą ir pataisyti per krizę katastrofiškai pašlijusių bankininkų reputaciją sudomina net išrankų milijonierių (Pierce Brosnan). Taip Keitei prisiėda naujų įsipareigojimų, su kuriais ji nebepajęgia susidoroti... Douglasto McGratho filmas sukurtas pagal populiarų Allison Pearson romaną (JAV, 2011). (Vilnius, Kaunas)

Profesionalai ***

Kad išsaugotų seną partnerį ir mokytojų Hanterį, Denis sutinka reformuoti savo būri. Bet vienam iš geriausių specialiųjų agentų teks ir pati pavojingiausia misija. Jis turi atskleisti sūmokslą, kuris kelia grėsmę visam pasaulyi. Režisierius Gary McKendry sukūrė pasaką stiprybės, galias ir nuoptykių besiligtintiems vyrams. Joje pamatysime Jasoną Stathamą, Clive’ą Oweną ir Robertą De Niro (JAV, Australija, 2011). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Užkratas ***

...Mirtinas virusas plinta labai greitai, nuo jo mirštama per kelias dienas. Tuo metu viso pasailio medikai bando rasti vaistą ir kontroliuoti paniką, sklindančią greičiau už virusą. Besirengiantis palikti kiną Stevenas Soderberghas i ši filma pakvietė Mattą Damoną, Kate Winslet, Jude’ą Law, Gwyneth Paltrow, Laurence’ą Fishburne’ą (JAV, 2011). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Vidurnaktis Paryžiuje ****

Šiemet Kanų kino festivalių atidarės naujausias Woody Alleno filmas pasakoja apie amerikietį Gilą (puikus Owenas Wilsonas), kuris prieš vestuves atvyksta į Paryžių su sužadėtinė Ines (Rachel McAdams). Žiūrovams iškart aišku, kad jie – ne pora. Bet kad tai suprastų, Gilas turės atsidurti nostalgiskame 3-iojo dešimtmecio Paryžiuje, susitikti su Ernestu Hemingway’umi ir Fitzgeraldu pora, susipažinti su Picasso, Buñueliu ir Dalii, įsimylėti gražuolę Adrianą (paryžietiško žavesio kupina Marion Cotillard). Senajame Paryžiuje Gilo laukia dar svarbesnė gyvenimo pamoka. Romaną apie „Nostalgijos krautuvėlės“ savininką rašantis ir su dabarties pilkuma nemokant susitaikyti Gilas supras, kad ir jo dievukai nebuvu patenkinti juos supančia tikrove. Išmintingasis pėsimistas Allenas sukūrė pasaką, kurioje pasišaipė ir iš savęs, ir iš visų mūsų praeities įsivaizdavimų, ir iš įspūdžių bei vaizdų kolekcionuojančių turistų. Bet svarbiausia tai, kad Allenas dar kartą įrodė: kinas suteikia neribotą laisvę kiekviename nusivylusiam dabartimi. Užtenka vidurnaktį atsišesti į pravažiuojančią mašiną... Epizoduose vaidina Kathy Bates, Carla Bruni, Léa Seydoux, Adrianas Brody (JAV, Ispanija, 2011). (Vilnius, Kaunas)

***** – ševedras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras – Konstantinas Borkovskis

Publicistiką – Laima Kreivytė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

www.7md.lt – Julijus Lozoraitis

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

7, 10–13 d. – Oda, kurioje gyvenu (Ispanija) – 15, 18.10, 20.40; 8, 9 d. – 12.15, 15, 18.10, 20.40

Draugiškas sekas (JAV) – 11.30, 14, 16.30, 19.15, 21.45

15 d. – G. Donizetti „Ana Bolena“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropolitano operos – 20 val.

11 d. – Mergaitė (Švedija) – 21.10; 12 d. – 17 val.; 13 d. – 17 val.

10 d. – Viktorija: jaunoji karalienė (D. Britanija, JAV) – 15 val.

10 d. – Gainsbourg’as. Didvyriškas gyvenimas (Prancūzija, JAV) – 17 val.

11 d. – Trys muškietininkai (3D, D. Britanija, Prancūzija, Vokietija) – 19.30

7 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 12, 14.30, 16, 17, 18.30, 19.30, 21, 22 val.; 8,

9, 12, 13 d. – 11, 12, 13.30, 14.30, 16, 17,

18.30, 19.30, 21, 22 val.; 10 d. – 12, 13.30,

14.30, 16, 17, 18.30, 19.30, 21, 22 val.; 11 d. – 11, 12, 13.30, 14.30, 16, 17, 18.30, 21, 22 val.

7–13 d. – Užkratas (JAV) – 11.15, 13.45,

16.15, 18.45, 21.30

Profesionalai (JAV) – 11, 13.30, 16, 18.30,

21.15

Vidurnaktis Paryžiuje (Ispanija, JAV) – 12.30,

15.40, 17.45, 20.15

7, 10–13 d. – Mikė Pūkuotukas (JAV) –

13.50, 15.40, 17.30; 8, 9 d. – 12, 13.50,

15.40, 17.30

7, 10–13 d. – Ir kaip ji viską suspėja? (JAV) –

16.30, 21.20; 8, 9 d. – 11.45, 16.30, 21.20

7–13 d. – Draugo kailiye (JAV) – 19.15, 21.45

Afigena mokytoja (JAV) – 14.10, 18.50

Smurfai (Belgija, JAV) – 13, 15.20, 17.45

Ratai 2 (JAV) – 13.10, 18 val.

Bangų medžiotaja (JAV) – 15.30, 20.20

Kvaila, beprotiška meilė (JAV) – 20 val.

Forum Cinemas Akropolis

7–13 d. – Oda, kurioje gyvenu (Ispanija) –

12, 14.30, 17, 19.30, 21.50

Draugiškas sekas (JAV) – 10.45, 13.30,

16.15, 18.45, 21.15

Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) –

11.30, 12.15, 14, 15.15, 16.30, 17.45, 19,

20.30, 21.30

7, 10–13 d. – Profesionalai (JAV) – 13.45,

16.45, 19.15, 21.40; 8, 9 d. – 11.15, 13.45,

16.45, 19.15, 21.40

7, 10–13 d. – Užkratas (JAV) – 13.15, 15.45,

18.30, 21 val.; 8, 9 d. – 11, 13.15, 15.45, 18.30,

21 val.

7–13 d. – Mikė Pūkuotukas (JAV) – 10.30,

12.30, 14.15, 16 val.

Vidurnaktis Paryžiuje (Ispanija, JAV) – 15.30,

18, 20.15

Smurfai (Belgija, JAV) – 10.15, 13 val.

Ir kaip ji viską suspėja? (JAV) – 18.15

Draugo kailiye (JAV) – 20.45

„Skalvijos“ kino centras

Tarptautinis Kauno kino festivalis

7 d. – 25 metai po šešiasdešimtmečio, arba

Čekoslovakų Naujoji bangą (II d.) – (dok. f.,

Čekija, Slovakija) – 17 val.

7 d. – Gyvenimo medis (JAV) – 19 val.

7 d. – Drakonas sugriūta (Čekoslovakija) – 22 val.

8 d. – Vargonai (Čekoslovakija) – 15 val.

8 d. – Nenuoromas (JAV) – 17 val.

8 d. – Turino arklys (Vengrija, Prancūzija,

Vokietija) – 19 val.; 9 d. – 21 val.

8 d. – Paukščiai, našlaičiai ir kvailiai (Čekoslovakija, Prancūzija) – 21.45

9 d. – Gyvenimo viršūnė (Čekoslovakija) – 15 val.

9 d. – Šventė botanikos sode (Čekoslovakija) – 17 val.

9 d. – Diagnozės kodas. 322 (Čekoslovakija) – 19 val.

13 d. – Jaunuju kino kūrėjų trumpų filmų

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

10 d. – Baltas kaspinas (Austrija, Italija,

Prancūzija, Vokietija) – 19.30; 11 d. – 16.15;

12 d. – 20.40

11 d. – Mergaitė (Švedija) – 21.10; 12 d. –

17 val.; 13 d. – 17 val.

10 d. – Viktorija: jaunoji karalienė (D. Britanija, JAV) – 15 val.

10 d. – G. Donizetti „Ana Bolena“. Tiesioginė

premjeros transliacija iš Niujorko Metropoli-

tano operos – 20 val.

11 d. – Pasikalbėk su ja (Ispanija) – 17 val.

12 d. – Trys muškietininkai (3D, D. Britanija,

Prancūzija, Vokietija) – 18 val.

7 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) –

10.15, 11.30, 14, 15.15, 16.30, 18, 19, 20.30,

21.30, 23 val.; 8 d. – 10.15, 11.30, 12.45, 14,

15.15, 16.30, 18, 19, 20.30, 21.30; 9,

11, 13 d. – 10.15, 11.30, 12.45, 14, 15.15,

16.30, 18, 19, 20.30, 21.30; 10 d. – 11.30,

12.45, 15.15, 16.30, 18, 19, 20.30, 21.30;